

UNIVERZITA JANA AMOSE KOMENSKÉHO PRAHA

BAKALÁŘSKÉ KOMBINOVANÉ STUDIUM

2019-2022

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Miroslava Bělinová

Delikventní chování dospívajících v regionu Most

Praha 2022

Vedoucí bakalářské práce: PhDr. Marie Vacínová, CSc.

JAN AMOS KOMENSKY UNIVERSITY PRAGUE

BACHELOR COMBINED PART TIME STUDIES

2019-2022

BACHELOR THESIS

Miroslava Bělinová

Delinquent behavior of adolescents in the Most region

Prague 2022

The Bachelor Thesis Work Supervisor: PhDr. Marie Vacínová, CSc.

Prohlášení

Prohlašuji, že předložená bakalářská práce je mým původním autorským dílem, které jsem vypracovala samostatně. Veškerou literaturu a další zdroje, z nichž jsem při zpracování čerpala, v práci řádně cituji a jsou uvedeny v seznamu použitých zdrojů.

Souhlasím s prezenčním zpřístupněním své práce v univerzitní knihovně.

V Praze dne 13.02.2022

Jméno autorky: Miroslava Bělinová

Poděkování

Chtěla bych vyjádřit poděkování vedoucí práce PhDr. Marii Vacínové CSc. za odborné vedení, trpělivost, ochotu a cenné připomínky v průběhu zpracování bakalářské práce.

Anotace

Bakalářská práce je zaměřena na delikventní chování dospívajících. Jedinci v tomto období prochází hormonálními změnami, jsou na prahu dospělosti a jejich kolísavá psychika je lehce zranitelná a přilnavá k neadekvátnímu chování. A my si chceme přiblížit jaké faktory a příčiny mohou ovlivnit tyto problémy a popřípadě jim zabránit.

Klíčová slova

Adolescent, delikvence, kriminalita, psychika, rodina, sociální prostředí, subkultura, osobnost, norma;

Annotation

This bachelor's thesis deals with the issues of delinquent behavior of adolescents. Teenage individuals go through hormonal changes in this period. They are on the verge of adulthood and their fluctuating psyche is slightly vulnerable which can lead to inadequate behaviour in some individuals. In this thesis we want to get closer to what factors and instances may affect those problems and prevent them if necessary.

Keywords

Adolescent, crime, delinquency, family, psyche, social environment, subculture, personality, standart;

ÚVOD.....	9
TEORETICKÁ ČÁST.....	11
1 VYMEZENÍ ZÁKLADNÍCH POJMŮ.....	11
1.1 Adolescence	11
1.2 Delikvence	11
1.3 Kriminalita	12
1.4 Rodina.....	12
1.5 Subkultura.....	13
1.6 Psychika.....	14
1.7 Sociální prostředí	14
1.8 Vývojová psychologie	16
1.8.1 Vývoj osobnosti	16
1.8.2 Adolescence (pubescence)	17
1.8.3 Dospívání a rizika dospívání.....	19
2 FAKTORY OVLIVŇUJÍCÍ DELIKVENCII.....	20
2.1 Osobnostní faktory.....	20
2.2 Vliv rodiny	22
2.3 Školní prostředí.....	24
2.4 Vliv vrstevníků	25
2.5 Sociální faktory.....	26
3 PORUCHY SOCIÁLNÍCH VZTAHŮ	27
3.1 Psychické poruchy	27
3.2 asociální chování.....	30
3.3 Služby pro jedince v krizi v Mostě	31
3.4 Delikvence a kriminalita v Mostě.....	35
3.5 Kriminalita mládeže.....	36
3.6 způsoby výchovné péče	36
3.7 prevence ve městě most	37
3.8 systém prevence a současný stav v ústeckém kraji.....	37
4 PRAKTICKÁ ČÁST	40
4.1 Metodika výzkumné části	40

4.2	Popis a vyhodnocení dotazníku	42
	ZÁVĚR	60
	SEZNAM GRAFŮ	64
	SEZNAM PŘÍLOH.....	65

ÚVOD

Ve společnosti se stále častěji setkáváme s nežádoucími jevy, které jsou a budou společností vnímány jako nežádoucí. Mezi nejzávažnější sociálně patologické jevy považujeme delikvenci a kriminalitu, která se dotýká nejen celé společnosti, ale i nás samotných. Stále častěji slyšíme hovořit média a denní tisk o pachatelích, kteří mají věk dětí a mládeže jejich brutalita a surovost je až alarmující.

Jak jsme již psali výše asi nejvíce náchylné jsou k těmto jevům bezesporu mladí lidé v období dospívání, kdy si každý jedinec musí projít biologickými i fyziologickými změnami. Tito jedinci jsou na prahu dospělosti, kdy hledají sami sebe. Adolescenti jsou ovlivněni několika faktory, které mají vliv na jejich chování a dospívání. Známe několik faktorů a příčin vzájemně se prolínajících jako je dědičnost, sociální prostředí, škola, politická situace, etnický původ, osobnostní vlastnosti, psychika jedince a jeden z nejdůležitějších faktorů, který se podílí na patologických jevech je rodina, která emočně působí na jedince svou výchovou.

V každé rodině se uplatňuje jiný styl výchovy a každá rodina má jiné hodnoty. Dnešní uspěchaná doba nutí rodiče více pracovat, a tudíž rodiče mají méně času na předávání morálních a tradičních hodnot svým potomkům. Také dnešní rozvodovost působí neplnohodnotnou funkci a nejsou naplněny tak dostatečné vzorce rodiny. Děti a mladiství pak tráví více času u počítače, televize, anebo vyhledává společnost u různých antisociálních subkultur, part či jiných skupin, aby mělo pocit, že někam patří a zapadají.

Dalším faktorem je školní prostředí, ve kterém se utváří přátelství, výchovné prostředí, ale také vzorce nežádoucího chování, které bohužel jde nejvíce zaznamenat u etnické skupiny Romů, která je zastoupena v okrese Most ve větším množství. Děti velmi často opouštějí základní školu předčasně, tím jejich uplatnění ve společnosti vytváří podmínky k nezaměstnanosti, mnoho volného času, takzvaná nuda, vede tyto jedince k delikvenci a kriminalitě.

Cílem této práce je analyzovat, zda děti a mladiství s dobrým rodinným zázemím mají předpoklad k méně problémovému chování než děti a mladiství, kteří vyrůstají v rodinách ze sociálně znevýhodněného prostředí.

Cílem této práce je analyzovat (pomocí dotazníkové metody) jaký vliv sociálního prostředí (vrstevnické skupiny, rodina, škola) působí na dospívající osoby a poukázat na rizika v průběhu rozvoje osobnosti mladého, dospívajícího člověka v dnešní společnosti.

V první teoretické části této práce si vymezíme základní pojmy, vývojovou psychologii, nadále si popíšeme vývoj dospívání, pojem adolescence, popíšeme dospívání a jeho rizika.

Ve druhé teoretické části si vymezíme ovlivňující faktory delikvence, popíšeme osobnostní faktory, řekneme si jaký má vliv rodina, škola, školní prostředí, vliv vrstevníků a sociální faktory.

Ve třetí teoretické části se zaměříme na poruchy sociálních vztahů, co je delikvence, jaké máme poruchy chování, řekneme si o kriminalitě mládeže a způsobu výchovné péče.

V praktické části si popíšeme výsledky kvantitativního šetření.

TEORETICKÁ ČÁST

1 VYMEZENÍ ZÁKLADNÍCH POJMŮ

V této kapitole si vymežíme několik základních pojmů, které budou použity v bakalářské práci.

1.1 ADOLESCENCE

„Adolescence je několikaleté období, kdy se z dítěte stává dospělý člověk. Adolescence začíná nástupem puberty, jejíž nástup signalizující specifické tělesné změny, které spouští zvýšená produkce pohlavních hormonů. Kromě prudkých a na první pohled nápadných fyzických změn pokračuje emoční, kognitivní i sociální vývoj“ (Thorová, 2015, s. 414).

„Období dospívání je přechodnou dobou mezi dětstvím a dospělostí. V tomto období dochází ke komplexní proměně osobnosti ve všech oblastech somatické, psychické i sociální“ (Vágnerová, 2012, s. 367).

„Adolescence je etapou završení dospívání po stránce psychické. Dolním vývojovým mezníkem je dosažení pohlavní zralosti, popřípadě ukončení povinné školní docházky, horním mezníkem je dosažení dospělosti“ (Vacínová, 2010, s.99).

1.2 DELIKVENCE

„Pojem delikvence označujeme všechny typy jednání, jež porušují sociální normy chráněné právními předpisy včetně přestupků. Delikvence je pojem širší než kriminalita, neboť zahrnuje i přestupky. Pojmu se využívá často právě ve spojení s uvedeným jednáním dětí a mládeže“ (Malach, 2010, s 228).

„Delikvenci lze definovat jako formu společensky zvláště závažného nepřijatelného chování a delikventa jako jedince, který se takto vymezeného jednání dopustil, či dopouští. Pojem delikvence je ve své podstatě právnickým hodnocením společensky nepřijatelného činu, který spočívá v porušování určitých legislativních norem

konkrétního státu, přičemž toto jednání je následně sankcionováno“ (Fischer, 2014, s.255).

„Delikvenci lze také chápat jako neschopnost plnit požadavky společnosti na akceptovatelnou seberealizaci a fungování. V případě, že existuje společensky přijatelný důvod pro omluvu nepřijatelného chování, nemůžeme společenský způsob hodnocení použít. Jako příklad můžeme uvést problém mentální retardace, kdy porozumění normám a pravidlům je omezeno mentální kapacitou dotyčného“ (Blažek, Fischer, Škoda, 2019, str.1).

1.3 KRIMINALITA

Kriminalita – (z *lat. Crimen-vina, zločin*) negativní společensko-historický podmíněný jev, souhrn jednání, jehož důsledkem je trestná činnost (Hartl, 1993, s.93).

„*Kriminalita je množinou všech trestných činů definovaných v zákoně a spáchaných kýmkoliv, tedy i osobou, která není trestně odpovědná*“ (Malach, 2010, s.228).

„*Kriminalitu můžeme definovat jako způsoby chování, které jsou v dané společnosti trestné. V obecném slova smyslu jde o zločinnost, tedy společenský jev, kterým se rozumí souhrn trestné činnosti. Kriminalita je také delikvence, je však pojmem s užším významem*“ (Blažek, Fischer, Škoda, 2019, s.15).

Kriminalitu chápeme jako nežádoucí jev, z kterého vyplývají nemalé materiální a morální újmy. Tato skutečnost nás vede k otázce, proč se někteří jedinci dopouštějí tohoto jednání, které je neslučitelné se zavedenými pravidly a principy morálky.

1.4 RODINA

Rodina - „*Rodina představuje bio sociální systém, který neustále hledá a nachází své místo ve společnosti, a přitom společností je znovu a znovu ovlivňována a formována*“ (Dunovský, 1986, s.140).

„*Rodina je soubor lidí spojených krví, manželstvím, adopcí a sdílející základní zodpovědnost za reprodukci a péči o členy společnosti, zabezpečení biologického*

přežívání, citového a rozumového vývoje společenské kontroly v procesu socializace“ (Sekot, 2006, s. 260).

Rodina - „obecně původní a nejdůležitější společenská skupina a instituce, která je základním článkem sociální struktury i základní sociální jednotkou a jejímiž funkcemi je reprodukce trvání lidského biologického druhu a výchova, resp. socializace potomstva, ale i přenos kulturních vzorců a zachování kontinuity kulturního vývoje. (Nešpor, 2018)

Rodina - „Rodina je dle sociologické definice skupina osob, které jsou vzájemně spjaty pokrevními svazky, manželstvím (nebo srovnatelným vztahem) nebo adopcí, nejdůležitějším posláním rodiny je pečovat a chránit, zejména ty své členy, kteří se o sebe nemohou postarat sami. Základní rodinu tvoří muž, žena a jejich děti (nukleární rodina), rozšířená rodina zahrnuje prarodiče, tety strýce a bratrance. Existuje také neúplná rodina pouze s jedním rodičem. V českém právním řádu paradoxně není pojem rodiny jednoznačně definován“ (Aktuálně.cz, 2020).

1.5 SUBKULTURA

Subkultura - „Subkultura mládeže je typ subkultury vázaný na specifické způsoby chování mládeže, na její sklon k určitým hodnotovým preferencím, akceptování či zavrhování určitých norem, životní styl odrážející podmínky života“ (Smolík, 2010, s.35).

Subkultura - „soubor specifických norem, hodnot, vzorců chování a životní styl charakterizující určitou skupinu v rámci širšího společenství, příp. tzv. dominantní či hlavní kultury, již je tato skupina konstitutivní součástí. Termín se také vztahuje na specifickou skupinu, která je tvůrkyní a nositelem zvláštních, odlišných norem, hodnot, vzorců chování a zejm. životního stylu, i když se podílí na dominantní kultuře a na fungování širšího společenství. V každém případě je důležitým znakem s. viditelné odlišení dominantní kultury. Čím komplexnější je kultura čím diferencovanější je populace, tím je pravděpodobnější vznik různých subkultur. Základem utváření subkultur může být etnická příslušnost apod., většinou však subkultura vzniká na základě kombinace více činitelů“ (Nešpor, 2020).

Subkultura je kolektiv jedinců, kteří se vyznačují stejnými kulturními znaky a snaží se o odlišení většiny. Většinou se jedná o jedince přibližného věku a určitého

specifika. Snaha o vyhraněnost, jít mimo proud normy, upozornit na sebe, jiné politické názory atd.

1.6 PSYCHIKA

Psychika – pojem pochází řeckého slova „psyché“ duše

„Psychika je souhrn duševních jevů během celého lidského života.

„Je to funkce (respektive projev) činnosti nervové soustavy člověka, zejména CNS.“

„Psychika reguluje a řídí prožívání a chování člověka (tj. jeho veškerou činnost) na základě přijímání, zpracování a vyhodnocování informací z jeho vnějšího a vnitřního prostředí. Můžeme teda říci, že psychika má funkci informační a regulační“ (Studium-psychologie.cz, 2020).

Psychika - „afiliace – (z lat. *afiliatio* = příbuzenství) – též *afiliance*, doslova přijetí, odborně přátelské a akceptující otevřené soc. chování, které se navenek projevuje vyhledáváním přítomnosti druhých lidí, snahou po spolupráci a po verbálním i neverbálním soc. kontaktu, sociální komunikaci. Opakem a. je *hostilita*, která vyjadřuje v soc. chování nepřátelství, odmítání spolupráce a soc. kontaktů.

1.7 SOCIÁLNÍ PROSTŘEDÍ

Sociální prostředí - „*chápeme jako souhrn všech sociálních, respektive společenských aspektů životního prostředí. Současné koncepce pracují vesměs s tím, že člověk je určován jednak vrozenými instinkty, jednak prostředím sociální, které mu vnucuje normy, jež mu brání, aby svobodně uspokojoval své pudy. Marxismus dospěl k názoru, že člověk je determinován, společenskými vztahy, které vyrůstají z ekonomické základny. Teorie o jednostranné determinaci člověka sociálního prostředí v tomto pojetí se stala v 5 letech např. v Československu základem prosazování metod skupinové výchovy dětí v kolektivních zařízeních. Tato koncepce podcenila význam citových vztahů v procesu socializace a někdy vedla i k psychické deprivaci. Moderní sociální psychologie se přiklání k názoru, že každý člověk přichází na svět především jako biologická bytost a teprve život v sociálním prostředí a sociální zkušenost z něho vytváří společenského*

tvora. Od narození si člověk osvojuje hodnoty, normy, způsoby chování, kulturní vzorce dané společnosti, které vytvořily na základě kontaktu předešlých generací ze sociálního prostředí. Člověk je vlivem sociálního prostředí utvářen, ale současně k němu zaujímá aktivní vztah, v němž se uplatňuje jeho individualita, vrozené fyzické i psychické dispozice“ (Nešpor, 2020).

Osobnost – Každý jedinec se rozlišuje svým chováním a reakcí na totožný impuls. Každý člověk je jedinečný, osobnost jedince se utváří během celého života, je ovlivněna svým okolím, životními zkušenostmi či každodenním děním kolem jedince.

„Osobnost je individuální jednota člověka, je to jednota jeho duševních vlastností a dějů, založená na jednotě těla a utvářená a projevující se v jeho společenských vztazích“ (Nešpor, 2018).

„Termín osobnost pochází z původního slova „persona“-v antice to bylo slovo pro divadelní masku.“

„Napříč historickými obdobími se tématem lidské osobnosti zabývalo množství vědců, psychologů, filozofů. Dnešní moderní psychologie na základě staletí těchto výzkumů, úvah a pozorování, nahlíží na lidskou osobnost třemi optikami: statickou, dynamickou a společenskou“ (Martínková, 2017).

Norma- *„(z lat. norma-úhelnice, míra, měřítko)*

„Označuje to, co je „normální“, co se ze stat. hlediska obvykle vyskytuje, je obvykle zjištělné, co odpovídá centrálním tendencím v rozložení četností měřitelného znaku, tj. normálnímu rozložení Gausovy křivky“ (Nešpor, 2020).

„Norma je tak požadavek na chování nebo vlastnosti věci, člověka, situace a podobně, určený buď k závaznému vyžadování nebo k posuzování jejich přijatelnosti nebo obvyklosti“ (Wikipedia, 2008).

1.8 VÝVOJOVÁ PSYCHOLOGIE

1.8.1 VÝVOJ OSOBNOSTI

Vývoj jedince v prenatalním období trvá devět kalendářních měsíců, již v tomto období se vytvářejí potřebné orgány pro život, mozek, ale i psychický základ.

Lidský plod již v prenatalním období, rozlišuje známé a neznámé podněty. Pro plod je důležité spojení mezi matkou. Ve třetím trimestru plod umí rozlišit zvuky a hlasy známých osob. Z prenatalního období přecházíme do postnatálního období, kdy plod a matka mezi sebou komunikují několika typy komunikace např. fyziologická komunikace, kterou zprostředkovává krev, smyslová komunikace, takzvaná pohybová, plod vnímá masáž břicha a matka vnímá pohyby plodu v břiše. Dalším komunikací je postoj matky k plodu emoční a racionální, tako komunikace spočívá z matky na svůj plod. Již zde pokud má matka pocit nechtěného dítěte, podává plodu negativní signály (Vágnerová, 2012, s.62).

I v další části vývoje jedince je velmi důležitá interakce mezi matkou a blízkými osobami. Batolata jsou stále závislé na matce a svých nejbližších, toto období přetrvává až do předškolního věku, kdy jedinci začínají navštěvovat jiné prostředí například mateřské školky, které doposud neznali. V tomto věku, se jedincům vyvíjí způsobilost asertivity a obrany, učí se různým rolím v kolektivu, učí se pravidlům vhodného chování, ale také se učí čelit frustracím z různých emočních konfliktů. V předškolním zařízení se učí socializovat a adaptovat na jiné společenstvo, než je rodina a známí. Děti uspokojený svými potřebami a emoční stabilitou se lépe adaptují a socializují v pozdějším věku.

Okolo šestého roku jedince nastupuje školní zralost a tím vstup do školy. Pro jedince je toto období velká změna, kdy děti pociťují značný tlak a zátěž na jejich výkon ve vzdělání. Zde je důležitá pozitivní motivace a žákům rozprostřít dobu výuky tak aby byli schopni vnímat a udržet pozornost. V mladším školním věku také vznikají první lásky, vrstevnické skupinky a určuje se hierarchie v kolektivu.

Takzvaný střední školní věk, který trvá od 9-12 let je dle Vágnerové (2012, str. 255) období vyrovnané konsolidace. Jedinci přecházejí na vyšší stupeň základní školy, vytváří

si své sociální postavení a jedinec se připravuje na období adolescence, které je prozatím na psychické úrovni.

1.8.2 ADOLESCENCE (PUBESCENCE)

„Být normální v období dospívání je samo o sobě nenormální“ (Anna Freudová, 1958).

Jedinci v době dospívání mohou jednat nesoudržně, ale také nepředvídatelně, mohou se trápit, truchlit, ale nepotřebují odbornou pomoc. Potřebují spíše silný rodiče, aby jejich výkyvy nálad a nesoulad s okolím vydrželi a akceptovali, popřípadě podali pomocnou ruku, radu a náruč.

Toto období je velmi náročné i pro rodiče dospívajících jedinců, kteří se musí smířit s tím, že jejich potomci se za každou cenu chtějí být dospělý a chtějí vniknout do světa reality. Odpoutání se může být velmi náročný proces pro obě strany. Zde je velmi důležité uchopit vše za správný konec a neuškodit tak osobnosti dítěte. Jedinec by měl umět začít seberealizovat a přebírat za sebe zodpovědnost. Vliv rodičů slábne a potomci vyhledávají nové vzorce pro svůj budoucí život.

Pokud se stane, že jedinec začne o sobě pochybovat, nebo mít pocit méněcennosti mohou nastat psychické problémy, které většinou vedou ke konfliktnímu jednání a úniku ze zdravé reality do světa pochybností.

Období adolescence je poměrně dlouhá doba ve vývoji jedince. Je to období mezi dětstvím a dospělostí, dochází zde k velké proměně osobnosti jedince. Je to období hledání samo sebe, sociálního postavení a najetí vlastní identity.

Pubescence - „období dospívání je velice individuální, stejně jako jeho průběh a intenzita. Pubescent si vytváří svou identitu, pomalu přepisuje status „dítě“ na status „dospělý“. Současně dochází k pohlavnímu dospívání provokovanému hormonálními změnami (tělesné změny, první menses a poluce, zájem o sexualitu, masturbace) a růstového spurtu (ztráta koordinace pohybů-období neohrabanosti).

Hormonální změny přinášejí i zvýšenou emoční labilitu, úzkosti, pocity ztráty jistoty a problémy se sebezpřijetím (někdo vyrostl moc, někdo naopak vůbec, někomu se

zvětší jen určité partie.). Pubescent má pocit, že mu dospělí nerozumějí (bývá k nim uzavřenější, vše neguje), je vztahovačný, mívá pocity méněcennosti, které kompenzuje začleněním se do nějaké party (často směřují k agresí-posílení sebedůvěry), jeho chování je impulzivní a nepředvídatelné, jde o tzv. období „vulkanismu“ (hormonální bouře) a období vzdoru (odpor k autoritě).

Adolescence- „Do období adolescence můžeme zařadit osoby ve věku 16 až 20 let, tedy věk, kdy mladý člověk chce vypadat a žít jako dospělý, ale chybí mu k tomu důležité vnitřní předpoklady – zkušenost a odpovědnost. Charakteristické pro toto období je:

-fyzické vyvrání – je ukončen proces růstu, stejně tak se ustálila váha

-osamostatňování se – spojen s touhou stát se dospělým, rodiče ztrácejí svoji nadřazenou pozici nad svým „dítětem“

-pocity nejistoty – obavy z budoucnosti, co budu dělat po škole (práce, vysoká škola), kde budu bydlet

-proces hledání – vlastního místa ve světě, urovnávání si vlastních hodnot, postojů a cílů. Vlastní sebepojetí získá převzetím nějakého vzorce (pokračuje v rodinném podnikání), antiidentifikací (dělá opak toho, co je od něj očekáváno), vytvořením vlastní identity, nebo se projeví tzv. adolescentní moratorium (odkládá rozhodnutí)

-hlubší socializace – probíhá přeskupení nebo budování nových přátelských skupin (přechod na SŠ, později na VŠ nebo do práce), přičemž jsou kladeny větší nároky na hloubku vztahu (porozumění, společné cíle)

-podceňování a přeceňování sama sebe – výkyvy ve výkonu a v kázni ve škole nebo v práci, potřeba „velkých výkonů“, prokazování odvahy, fyzické kondice

-role rovnocenného oponenta – v diskuzích s dospělými již disponují bystrým úsudkem, nejsou zatíženy předsudky, ale mají málo zkušeností

-péče o zevnějšek – fyzická krása je důležitou součástí sebepojetí, je úzce spjata se psychosociální sexuální potřebou

-sexuální aktivita a partnerský život – sex není jen tělesnou a „prestížní“ záležitostí, vzniká potřeba se k někomu citově vázat, partner je idealizován a zcela nárokován (Studium psychologie, 2020).

Adolescenti se nepozastavují nad budoucností, cítí svobodu a neomezené možnosti s kterými neumí zcela zacházet a tímto postojem se dostávají do situací, které díky svým malým zkušenostem špatně odhadují. Tyto postoje tak často vedou ke špatnému a necitlivému řešení situace. Mnohokrát se k okolnímu světu staví kriticky a neposlouchají autority (Vágnerová, 2005, s. 367-390).

1.8.3 DOSPÍVÁNÍ A RIZIKA DOSPÍVÁNÍ

Do této doby pro jedince byla na prvním místě hlavně rodina, která doposud byla jedním z hlavních činitelů výchovy a přirozenou autoritou. Nedostatek vzájemných vazeb mezi dětmi a rodiči, nízký věk rodičů, nepřítomnost ženského či mužského vzoru, nebo zanedbávání výchovy má podstatný vliv k tvorbě hodnot a norem.

V tomto období dospívání hledá jedinec vlastní identitu a názory s vlastními rodiči se již neslučují. Typickými rysy dospívání je změna hormonální rovnováhy, biologické změny jedince jsou již patrné. Jedinci v průběhu dospívání vyhledávají společnost vrstevnických skupin ve školních zařízeních, v zájmových činnostech či v místě bydliště. Hodnoty těchto vrstevnických skupin mládeže ne vždy korespondují s morálními hodnotami.

Nuda, která vede mládež na rozcestí, bývá prvotním škobrtnutím k cestě delikventního chování.

Ve většině vrstevnických skupin se scházejí jedinci s přemírou volného času nebo jedinci, kteří mají problémové rodinné zázemí.

Nutnost obstát v této subkultuře znamená přizpůsobení se například poslechem stejného stylu hudby, vyjadřováním se, či stylem oblékání.

U dětí se špatným rodinným zázemím mívá vůdce vrstevnické skupiny větší vliv než u dětí s dobrým rodinným zázemím. Vlivem vůdce skupiny mohou jedinci

přehodnotit své dobré mravy jako neobstojné v partě a za účelem zapadnout do party se můžou dostat na scestí delikventního chování.

Mravní hodnoty se vymykají kontrole při plnění idejí dané subkultury. Jedinci se přiklánějí až antisociálnímu chování jako je konzumace alkoholu, užívání psychoaktivních látek, drobné krádeže a jiné zlo činnostní chování.

Subkultury mládeže lze typologizovat dle různých hledisek. Nejčastěji se uvádí z hlediska vzniku. Subkultury můžeme rozdělit na subkultury přenesené a subkultura původní (tyto subkultury vznikaly mimo naše území) (Matoušek, Matoušková, 1998, s.81-85).

2 FAKTORY OVLIVŇUJÍCÍ DELIKVENCÍ

Jednotlivé faktory se postupem psychosociálního vývoje mohou odlišovat z důvodu individuality jedince. Dospívající jedinec, který se snaží dosáhnout stupně samostatnosti a odpoutat se od rodičů mívá tendence k překračování hranic patřičného chování.

Vážné mravní nedostatky pubescentů jako je užívání psychoaktivních látek, užívání alkoholu, krádeže, šikana, loupeže, vandalismus, sprejerství, prostituce, sexuální násilí to vše představuje protispolečenské jednání a řadíme ho do delikventního chování.

Toto rizikové chování lze chápat jako deviaci či sociální patologii, jejímž chováním hrozí újma tělesná, duševní, materiální i společenská (Jedlička, 2015, str.66).

2.1 OSOBNOSTNÍ FAKTORY

Každá osoba je unikátní a v době adolescence dochází ke změně přizpůsobování se vlivu okolí. Pubescenti již chápou nastalé události a mohou je korigovat. Ovšem vlivem nejistoty a nízkého sebevědomí lze najít znaky, které jedince mohou vést na odlišnou cestu od normy a sejít na cestu delikvence a kriminality. V tomto citlivém období, kdy je mladistvý náchylnější k problémovému chování také dochází k sebepoškozování či sebevražedným pokusům, ale také k poruchám příjmu potravy.

Můžeme také říct, že k faktorům, které ovlivňují delikventní chování jsou faktory biologické. U pánského pohlaví je pravděpodobně náklonost k tomuto jednání způsobeno

mužským hormonem testosteronu. Dále k neadekvátnímu chování přispívají vrozené dispozice a temperament jedince. V prenatálním a perinatálním období vznikají Genetické předpoklady. První známky poruchy chování můžeme sledovat okolo pátého roku jedince (hyperkinetické poruchy), v období pubescence už je toto chování ve velké míře.

U osob s narušenou strukturou nebo funkcí centrálního nervového centra bývá pravděpodobnost poruch chování z důvodu biochemické a fyziologické poruchy v ontogenetickém vývoji. Tyto jedinci jsou diagnostikovány jako jedinci s poruchami a poškozením CNS (lehká či minimální mozková dysfunkce, LMD, MMD) a také jedinci s jak jsme psali výše s hyperkinetickými poruchami (ADHD) (Blažek, Fischer, Škoda, 2019, s. 17-20).

Není možné pominout fakt, kdy jedinci, jejichž rozumové schopnosti jsou na nižší úrovni nejsou schopni řešit situaci a následné důsledky svého neadekvátního jednání. Většinou jde o jedince, kteří trpí poruchou s odchylkami emocionálního, sexuálního, sociálního charakteru. Tito jedinci mají tendence k delikventnímu a kriminálnímu jednání (Fischer a Škoda, 2014, s. 157-161).

Osoby páchající delikventní či kriminální činností bývají bezohlední, krutí, nesoucitní, lhostejní k lidem, bývají emočně nestabilní a chladné. Tyto jedinci mívají problém se sebeovládáním a jejich impulzivita vede k afektivním projevům, z kterých dochází až k nelegitimním způsobům (Blažek, 2019, s.23).

Sebehodnocení těchto jedinců bývá zmatené, negativní a protikladné, nebo naopak velmi zvýšené.

Osoby s nízkým sebehodnocením někteří autoři popisují jako jedince, kteří si svými činy navyšují sebevědomí a jejich jednání berou jako obranný mechanismus (Matoušek, 2003, s.58-59).

Nadále se u pachatelů trestné činnosti projevuje nejčastěji dispozice zvaná psychopatie. Tato vrozená dispozice, vede jedince mimo normu. U pubescentů není jednoduché rozlišit povahové rysy od projevů psychopatie. Jedinci s psychopatií mívají rozpory v sociálním prostředí.

Na delikventní chování mohou mít vliv další osobnostní poruchy, kterých je hned několik. Mezi tyto poruchy řadíme například disociální poruchy osobnosti, smíšená porucha osobnosti, emočně nestabilní porucha osobnosti, návykové a impulzivní poruchy (patologické hráčství, patologické zakládání požárů, patologické krádeže) (Matoušek, Kroftová, 2003, s.31).

2.2 VLIV RODINY

„Rodina je z hlediska socializace ze tří primárních společenských skupin (spolu se skupinou předškolní/školní/pracovní a skupinou vrstevníků) skupinou nejdůležitější. Je totiž nejvýznamnější součástí společenské mikrostruktury, která provází člověka nebo se ho alespoň nějak dotýká ve všech fázích jeho života. Z tohoto hlediska je možno chápat rodinu jako malou primární společenskou skupinu-jednotku založenou na svazku muže a ženy, ať už se jedná o manželství vázaný svazek nebo partnerské soužití, na pokrevním vztahu rodičů a dětí či vztahu jej substituujícím (osvojení), na společné domácnosti, jejíž členové plní společensky určené a uznané role vyplývající ze soužití a souhrnu funkcí, jež podmiňují existenci tohoto společenství a dávají mu vlastní význam ve vztahu k jedincům i k celé společnosti“ (Dunovský, 1999, s. 279).

Jak jsme se již zmiňovali výše rodina má moc své dítě ovlivňovat na cestě zvané život. Po roce 1989 nejen u nás, ale i celém světě klesá vzor tradiční rodiny a stoupá takzvaná neoficiální rodina. Rodiče dle Oldřicha a Andrei Matouškových upřednostňují vyšší věk kdy vstupují do stavu manželského, vzrůstá počet rozvodů a tím pádem i vzrůstá počet rodičů kteří se o potomky starají samostatně.

To znamená, že rodiče nepředávají tradiční vzorce rodiny, ženy se snaží emancipovat a nebýt jen matky pečovatelky v kruhu rodinném, ale angažují se i v mužském světě. Tato snaha žen vede k jiným vzorcům chování dětí a nízkou potřebou u mužů vychovávat své potomky. Vazba mezi rodiči a dětmi je nejdůležitější součástí osobnostního vývoje, pokud tato vazby jsou narušeny mohou nastat problémy u dětí. Děti trpí pocitem nechtěného, deprivací, úzkostí nevytváří si základní důvěru a emočně strádá.

Většina mladistvých, která nedokáže dodržovat společenské normy jsou společensky nepřizpůsobivé, jsou jedinci rodičů, kteří se nedostatečně starali o své potomky nebo je tělesně trestali, anebo sami předávali či převzali vzorce neadekvátního chování.

Chybou rodičů bývá velký tlak na vzdělání svých potomků a na majetek, děti tak neustanou tlaky a nastávají nesnáze. Dále se zde poukazuje na fakt, kdy je otec součástí rodiny a jeho autorita tak snižuje u chlapců potřebu přestupovat meze zákona (Matoušek, Matoušková, 2011, s. 37-42).

Kvalita vazby mezi rodiči a dítětem ovlivňuje emoční pojetí světa. Rodičů nedostatky jako je nekvalitní výchova, špatné rodinné zvyky (např. užívání návykových látek, pití alkoholu, nezaměstnanost), odmítání dítěte, zanedbání dítěte či dokonce týrání zanechává komplikované a nestabilní osobnosti, které jdou naproti pro nezákonné jednání.

Takzvané problémové rodiny, kde dochází k narušení osobních vztahů zapříčiněním nějakou tíživou situací (rozvod rodičů, nemoc rodiče či dítěte, ekonomická zátěž) se za pomoci odborníků obvykle snaží situaci zvládnout. Ve většině těchto rodin, situace nenechá na dětech velké následky. Oproti rodinám dysfunkčním či afunkčním.

Dysfunkční rodiny zcela nezvládají výchovu svých potomků a někdy nejsou schopni zajistit ani základní potřeby dítěte. Zde už je zapotřebí pomoci od sociálních institucí.

Afunkční rodiny naprosto selhávají ve svých funkcích a ratolesti těchto rodin jsou v ohrožení. Zde je nutno neodkladně zajistit dětem náhradní pomoc (Rozsypalová, 2003, s. 148-149).

Náhradní výchovná péče je nabídnuta dětem, kterým z vážných důvodů nemohou rodiče nabídnout a zajistit adekvátní výchovu, nebo je dítě v ohrožení. Společnost nabízí několik institucí, kde je dítě vychováváno. Péče o dítě se svěřuje například do adopce či k pěstounům. Také se dá zajistit výchova v rodinných skupinách, manželé přijmou větší množství dětí (většinou sourozence). Další náhradní péčí jsou dětské vesničky, ve kterých se o děti stará zkušená žena a pomocnice s kladným vztahem k dětem. Všechny skupinky mají svůj rodinný domek. Do dětských domovů se umísťují děti, které nemohou být v náhradní rodinné péči. „Tyto jedinci se seznamují s jednoduchým chodem domácnosti, mají dostatek oděvů i jídla, ale chybí jim „svůj člověk“ (Rozsypalová, 2003, s. 149).

Jedinci, kteří svou rodinu vůbec nepoznali, nebo vyrostli z nějakého jiného důvodu v ústavním zařízení mívají také větší tendence ke komplikovanému životu. Jedinci bývají deprimované a neumí navazovat vztahy, nemívají sociální citění a nerozeznávají realitu. Mohli bychom si myslet, že je pro ně vazba na ústav lepší než adaptace na volný život. Někteří tak aniž by si uvědomovali dávají přednost vězení před žitím na svobodě (Matoušek, Matoušková, 2011, s. 37-74).

Je samozřejmé, že na děti má největší vliv rodinné prostředí, ale dalším činitelem a zásadním tvořitelem jedince bývá školní institut. Nástupem dětí do školního prostředí se podílí na jejich vývoji a socializaci spolužáci, pedagogové a další pracovníci školy.

2.3 ŠKOLNÍ PROSTŘEDÍ

V České republice se většina škol snaží o spolupráci s rodiči. Předpokládá se tak, že při dobrém vztahu rodič-škola se dají eliminovat nastalé problémy. Školy v demokratických státech jsou koncipovány jako otevřené instituce, ve kterých se uplatňují místní tradice, ale jako u nás se snaží o dobré a provázané vztahy mezi školou a rodiči (Matoušek, Matoušková, 2011, s. 72).

První instituce, kterou děti navštíví jako samostatný jedinec je mateřská škola. Nástupem do mateřských školek se děti učí socializovat, přijímat i jiné authority, než jsou rodiče a jejich blízcí. Děti se seznamují s jinými vrstevníky snaží se o vytvoření prvních vztahů s cizími lidmi.

Dle Vágnerové (2012) „*předškolní dítě získává v rámci sociální expanze role, které jsou pro další rozvoj jeho osobnosti důležité.*“

Mateřská škola představuje pro děti přijímat a respektovat cizí dospělé a nové vrstevníky. Osvojují si sociální dovednosti a rozvíjí se základy prosociálních vlastností. Učí se rozumět sám sobě a druhým. Navazují svou novou sociální síť. Děti se učí prosadit v konkurenci zbylých dětí. Vztahy k vrstevníkům jsou ovlivněny ze znalostí a prožitků získané v rodině. Pokud děti mají pozitivní zkušenosti jejich navazování vztahů je přijatelné a snadno respektují pravidla. K upevnění vztahů patří i soupeření, spolupráce, projevy solidarity, zvládání konfliktů, zvládání pocitu lítosti a zklamání. Děti jsou

v tomto ohledu mnohem otevřenější a své pocity dávají jasně znát. Kamarádství pro ně představuje vlastní volbu a vyhledává pozitivní vztah.

Velmoc pro děti je škola, zde zaznamenávají, že i rodiče, kteří doposud představovali jejich středobod, mají respekt a dodržují školní požadavky.

Zde žáci získají své sociální postavení a diferencovanou roli, odpoutání se ze závislosti na rodičích. Objem poznatků, dovedností, zkušeností stimuluje jedince k dosažení požadavků majoritní společnosti.

Pedagogové jsou pro děti nejvýznamnější authority, které je hodnotí nejen ve výsledcích svého snažení, ale i v chování. Z hodnocení pedagogů si děti určují svůj pocit vlastní hodnoty. Význam vlastní hodnoty je důležitým faktorem se stoupajícím věkem jedince. Lhostejnost či agresivita pedagoga bývá potenciál k šíření nevhodného chování k žákům se špatným prospěchem či s jinými odlišnostmi. Sociální selhání u těchto segregovaných a napadaných dětí vede k nezařazení do kolektivu. Jedinci si tak utváří vlastní subkulturu, nebo se snaží do nějaké asociální skupinky zapadnout (Matoušek, Matoušková, 2011, s. 75-89).

Nežádoucí podmínky ve školním prostředí, konflikty, nepřizpůsobení se kolektivu to vše vede k selhání jedince a k poruchám chování (záškoláctví, drobné krádeže, lhaní, útoky z domova, požití alkoholu a jiných návykových látek).

2.4 VLIV VRSTEVNÍKŮ

Již od narození se ocitáme v nějaké společnosti či skupině osob. Vrstevnické skupiny si jedinci vytváří již v mateřských školách, později ve škole, ale také ve volnočasovém prostředí. Jak jsme se již zmínili výše, většinou lze děti ovlivnit díky rodinnému prostředí, pokud rodiče zajímá, co jejich potomci ve volném čase dělají mohou svým kladným postojem předejít nežádoucímu chování.

V adolescentním věku jedince je důležitý faktor přátelství se svými vrstevníky. Rodiče a učitelé v tomto věku ustupují do pozadí a jejich zájem spočívá hlavně v tom co si myslí a co dělají jejich vrstevníci a zda v té své partě či skupině je kladně hodnocen.

Snaží se přijmout vzory dané společností. Rizika a mravní postoje v tomto období bývají populární. Vždy záleží, jakou skupinu či partu si sám jedinec vybere.

Rizikovou skupinou pro výběr nevhodné party jsou jedinci s dysfunkčních a afunkčních rodin, ale také jedinci s poruchami chování. Jedinci s touto rodinou anamnézou většinou sklouznou do delikventní party.

Dle Matouška (2011) brzké odloučení z rodinných pout v nefunkčních rodinách a zeslabení sociálních vazeb adolescentů ve svých subkulturách, vytváří svou vlastní ideologii. Některé idee a přijetí pravidel subkultury znamenají až patologické normy, jedinec tak ztrácí svou individualitu.

2.5 SOCIÁLNÍ FAKTORY

Někteří jedinci jsou zatíženi a mají horší přístup ke společenskému začlenění. Jako handicap se zde může zdát málo kvalifikované rodiče, nebo dětí rodičů, kteří o ně málo dbali, či žijí na sociálním dně společnosti (Matoušek, 2011, s.85).

„Společnost, v níž žijeme, není podle mínění některých sociologů, koherentní společnost. Mezi jejími jednotlivými vrstvami existují přehrady, jež překonají jen zdatní jedinci. Pro jistou část dospívajících jsou cíle středních a vyšších vrstev téměř nedosažitelné. Sociologické teorie popisují tyto přehradu, za nimiž vznikají jednotlivé subkultury frustrované mládeže, se nazývají teorie rozdílných příležitostí, teorie napětí, teorie diferencovaného sdružování a teorie sociální dezorganizace“ (Matoušek, Matoušková, 2011, s.85).

3 PORUCHY SOCIÁLNÍCH VZTAHŮ

Poruchy sociálních vztahů se již datují prostředím, ve kterém jedinec vyrůstá a žije. Poruchy chování jsou charakteristické pro osoby žijící v nepříznivém psychosociálním prostředí, počínaje v prostředí neuspokojených rodinných vztahů a neúspěchem ve školním prostředí. Jedinci tak psychicky strádají a jsou traumatizováni zážitky a prožívají stres.

Poruchy chování lze rozlišit na sociálně či psychicky podmíněné poruchy chování od specifické poruchy chování (například ADHD), ale také přirozené výkyvy chování (období vzdoru, období puberty) (Slowík, 2016).

Dle Nývtové (2010) „jsou naučené nevhodné vzorce chování, způsoby prožívání a myšlení nevhodný vzor k nápodobě.“ Osoby, se kterými sdílíme domácnost nám nevědomky mohou škodit tím, že dětem poskytují špatný vzor. Převládající typ edukace bývá observační učení neboli učení pozorováním a následnou nápodobou. Děti se tak mohou naučit vzorce patologického chování. Tyto vzorce patologického chování v potě vedou k mylnému přesvědčení, že mají děti poruchu chování nebo poruchu osobnosti. Nastává zde situace, kdy jedinci s naučenými vzorci patologického chování si svými negativními prožitky, pesimistickými úvahami časem přivedou emoční poruchu, což vede k tělesným i k psychickým problémům (Nývtová, 2010, s.37).

3.1 PSYCHICKÉ PORUCHY

„Psychickou poruchu či podezření na ni nám může potvrdit nebo vyloučit jen psychiatrická nebo psychologická poradna. Díky určené diagnóze lze jedinci poskytnout medikaci či terapeutickou léčbu. Musíme mít vždy na paměti věk jedince, jeho osobní i rodinnou anamnézu, současnou situaci, zdravotní i psychický stav.

„Pokud jsou obtíže s chováním a sociální přizpůsobivostí následkem hyperkinetického syndromu (ADHD), patří do širšího rámce symptomů vyvolaných drobným poškozením mozku (LMD) nebo jinými specifickými příčinami a diagnostiku provádějí psychologové a speciální pedagogové ve školských poradenských zařízeních“ (Slowík, 2016).

Jak jsme se již zmiňovali výše období dospívání je velmi náročné období pro jedince. Psychické poruchy či projevy souvisejí především se sebehodnocením, pocitem jistoty, vlastní identitou a samozřejmě s citovým vyrovnáním.

Nejčastější poruchy dospívajících jedinců:

- „Poruchy příjmu potravy
- Sebeпоškozování, sebedestruktivní chování
- Nevladatelnost, agresivní chování
- Delikventní chování, poruchy chování v rodině i mimo ni
- Zneužívání psychoaktivních látek, závislosti
- Únik od reality (počítačové hry, filmy)
- Uzavřenost, poruchy sociálních vztahů
- Smutné nálady, až deprese, úzkosti
- Demotivace, ztráta zájmu“ (online, šance dětem)

Poruchy příjmu potravy:

Třetí nejčastější psychiatrické onemocnění, u kterého vlivem metabolického rozkolu selhávají ledviny či srdce. Dalším následkem tohoto onemocnění je ztráta menstruačního cyklu, porucha imunity, lámavost nehtů, vypadávání vlasů, svalová atrofie, kazivost zubů, porucha štítné žlázy a jiných neduhů. Onemocnění poruchy příjmu potravy se v populaci nejčastěji objevuje právě u adolescentů pubescentů, ale také od raného dětství až do dospělosti. Mezi poruchy příjmu potravy se řadí mentální anorexie, atypická mentální anorexie, mentální bulimie, atypická mentální bulimie, psychogenní přejídání, noční přejídání, psychogenní ztráta chuti k jídlu, vyhýbání se jídlu (emoční porucha u adolescentů), syndrom vybíravosti v jídle, syndrom pervazivního odmítání jídla (Krch, 2007).

Sebeпоškozování:

Závažná patologie, ve které si jedinci fyzicky ubližují záměrně sami sobě (jedinci trpí depresemi, úzkostí emoční zátěží), nechtějí se smrtelně zranit spíše jde o upozornění a přivedení pozornost okolí. Nejčastěji se to týká osob ve věku 14-18 let. Osoby si nejčastěji trhají vlasy, rozdírají kůži, řežou se po těle a jiné sebedestrukční činnosti.

Sebepoškozování se může stát návykové (mozek vylučuje opioidy), jedinec se tak při sebetržnění cítí jako po použití návykové látky a přestává bolest psychická (Tancerová, 2020).

Nezvladatelnost, agresivní chování:

Je stav, který lze zaznamenat u psychických poruch (schizofrenních, afektivních, organických návykových, úzkostných poruch, u poruch osobnosti a chování, ale také mentální retardace) (Hanušková, 2008).

Delikventní chování, poruchy chování:

Prezentují psychiatrickou diagnózu, ale také protispolečenské chování.

„Jedním z nejobtížnějších aspektů při diagnostice poruch chování je, jak odlišit normální agresi a „nepsychiatrické“ problémové chování od trvalejšího a pervazivního problémového chování. Za důvod pro psychiatrickou diagnózu nelze považovat ojedinělé disociální činy či kriminální činy, vzdorovitě chování, záškoláctví, občasné krádeže a rvačky, i když všechny tyto jevy jsou pro poruchy chování typické. Teprve pokud je takovéto problémové chování přítomno trvale, je extrémní a hrubě překračuje vzory chování typické pro příslušný věk, lze o diagnóze poruchy chování uvažovat“ (Theiner, 2007).

Zneužívání psychoaktivních látek, závislosti: Duševní zdravotní stav. Kdy osoby užívají psychoaktivní či psychotropní látky. Jejich užití snižuje jedinci běžný život a tím se dostává do problémového, rizikového chování až protiprávního chování. Závislost je pravidelná a způsobuje somatické, psychologické, sociální poškození.

Nejčastější užívání díky snadnému přístupu jsou stimulanty (kofein, nikotin).

Do těžších stimulantů patří metanfetamin, kokain, dextroamphetamin (tyto látky jsou zneužity pro pocit euforie a energie).

Ethanol (alkohol) je nejvíce zneužíván z důvodu snadného přístupu.

Opiáty vedou ke zpomalení organismu, některé se zneužívají díky lékům na předpis (hydrokodon, heroin, jiné léky).

Halucinogeny vedou k fyzické závislosti, mohou zapříčinit změnu stavu v mozku a znecitlivění těla, halucinace.

Příznaky, kterých si můžeme všimnout u jedinců, kteří jsou závislé mohou být například: únava, zúžení nebo rozšíření zornic, ztráta chuti, hubnutí, výkyvy nálad, utrácení peněz, zhoršení prospěchu ve škole, lhaní, zanedbání zevnějšku, agresivní chování a jiné příznaky (Sosricany, 2020).

- Únik od reality, poruchy sociálních vztahů: Jedinci, kteří jsou nepřístupní, samotářský nepotřebují kolem sebe nikoho, noří se do svého světa.

„Uzavřenost, poruchy sociálních vztahů. Smutné nálady až deprese, úzkosti, Demotivace, ztráta zájmu“ (Nováková, 2022).

3.2 ASOCIÁLNÍ CHOVÁNÍ

Porušením zákonů či jiné normy daného státu kdy jedinec, nebo skupina osob způsobí újmu říkáme delikvence. Delikvence je rozsáhlejší pojem oproti kriminalitě. Vzhledem k tomu, že činnosti porušují právní i společenské normy se tento skutek vztahuje na děti i mladistvé. Dle závažnosti činu lze dělit chování osob jako disociální, antisociální, asociální. Tyto patologické jevy se věkem pachatele stupňují.

Asociální chování se u jedinců projevuje například kázeňskými přestupky ve škole, neposlušností, lží, záškoláctvím, tabakismem, prostitucí a jinými jevy.

Antisociální jednání je protispolečenské a obsahuje závažnou trestnou činnost jako jsou krádeže, zabití, vandalství, sexuální delikty.

Nejčastějším porušením právní a společenské normy u mladistvých bývá většinou:

- Násilí proti jednotlivci či skupině
- Opilství a výtržnictví
- Neoprávněné užívání motorového vozidla
- Rozkrádání, vandalismus

- Toxikománie
- Prostituce
- Gamblerství (Metodický portál, RVP.CZ)

Delikvence je širším pojmem kriminality, jsou zde zařazeny i činy spáchané jedinci mladší patnácti let a také občané trestně neodpovědné pro nepřičetnost, postižitelný správní delikt, také skutky již se zakládají odpovědnosti za náhradu škody v občanském právu (Matoušek, Kroftová, s. 315).

- *„Kriminalita dětí a mladistvých je obecně vnímána jako sociální jev, nikoliv jako množina individuálních trestních činů.“*

- *„Justiční systém využívá ve vztahu k mladistvým pachatelům chudý rejtrík trestů s minimální mírou využití alternativních opatření.“*

- *„Problémem je nedostatečná odbornost a stabilizace výkonných pracovníků a koncepční nevyhraněnost jednotlivých institucí a profesí v rámci systému péče o predelikventní a delikventní mládež.“*

Možnosti stávajícího systému péče o delikventní mládež jsou využívány nedostatečně, neinvenčně a nekoordinovaně“ (Ministerstvo vnitra České republiky, 2022).

3.3 SLUŽBY PRO JEDINCE V KRIZI V MOSTĚ

Ve městě Most nalezneme služby, které jsou ku pomoci jedincům nejen v krizi, ale také ke vzdělání jedinců.

Diakonie ČCE – Středisko sociální pomoci v Mostě Provozuje azylový dům pro ženy a matky s dětmi v tísní, občanskou poradnu Most, sociální práce v ohrožených rodinách Most, dobrovolnické centrum Most.

Duhovka, z. s. - Vzdělávací aktivity jsou zaměřeny na přípravu do školy, doučování, přípravu na zkoušky, jazykové kurzy, multikulturní vzdělávání, rozvojové vzdělávání, etickou výchovu. Cílová skupina: národnostní a etnické menšiny; děti a mládež; rodiny s dětmi.

Dům romské kultury, o.p.s.- Nabízí klientům vzdělávání, rekvalifikační kurzy, podporované zaměstnávání absolventů rekvalifikačních kurzů, pracovní poradenství, nízkoprahové zařízení s internetem, zájmové kroužky, veřejná služba, obecně prospěšné práce (výkon alternativních trestů).

K srdci klíč, o.p.s.- Provozuje azylový dům pro muže, Dům na půl cesty a noclehárnu v Mostě.

Klub národnostních menšin – Provozují předškolní klub pro děti 5-6 let, odpolední klub pro děti 6-15 let a klub pro rodiče s dětmi předškolního věku, příležitostná setkání národnostních menšin Služby jsou určeny osobám ohroženým sociálním vyloučením; etnickým a národnostním menšinám; dětem a mládeži ve věku od 5 do 15 let; rodinám s dětmi

Statutární město Most – Městská policie Zřizovatelem je statutární město Most, působí v oblasti veřejného pořádku, dohlíží na dodržování vyhlášek a nařízení obce, dodržování pravidel občanského soužití a čistoty na veřejném prostranství. Zaměstnává 3 pracovníky, jejichž hlavní náplní je prevence kriminality. Pořádá preventivní akce pro veřejnost, realizuje projekty na podporu prevence kriminality.

Statutární město Most má vlastní dotační program prevence kriminality, ze kterého každoročně podporuje vlastní preventivní projekty mosteckých obyvatel a organizací. Více viz kapitola 1.6 Činnost Městské policie v oblasti prevence kriminality.

Městská správa sociálních služeb v Mostě – Poradna pro rodinu, manželství a mezilidské vztahy Nabízí odborné sociální poradenství a poradnu pro rodinu, manželství a mezilidské vztahy. Cílová skupina: věková kategorie klientů od 6 let věku, oběti domácího násilí, oběti trestné činnosti, osoby ohrožené závislostí nebo závislé na návykových látkách, osoby v krizi, osoby, které vedou rizikový způsob života nebo jsou tímto způsobem života ohroženy, pachatelé trestné činnosti, rodiny s dítětem/ dětmi, senioři.

Probační a mediační služba – Projekt – pomoc obětem trestných činů „Proč zrovna já? II“ Od 1. 7. 2016 je realizován projekt „Proč zrovna já? II“, který nabízí komplexní

poradenství pro oběti trestných činů v rámci Ústeckého kraje s poradnami v Děčíně, Ústí nad Labem, Mostě a Chomutově. Plánované ukončení projektu je 30. 6. 2020.

Intervenční centrum Spirála Ústí nad Labem – pobočka Most Věnuje se obětem domácího násilí. V Ústeckém kraji má 6 kontaktních míst – v Chomutově, Mostě, Rumburku, Děčíně, Litoměřicích a Lounech, sídlí v Ústí nad Labem. 29.

Most k naději, z. s.- Zaměřuje se na cílovou skupinu osob užívajících omamné a psychotropní látky. Provozuje linku duševní tísně, K-centrum Most, terénní protidrogový program pro okres Most, Teplice a Louny, centrum pro rodinu a následnou péči, krizovou poradnu.

Naděje – M, o.p.s. Nabízí podporu a individuální pomoc cílové skupině, jakou jsou etnické menšiny, imigranti a azylanti, osoby v krizi, osoby do 26 let věku opouštějící školská zařízení pro výkon ústavní péče, osoby žijící v sociálně vyloučených komunitách, senioři. Nízkoprahové zařízení pro děti a mládež 15–26 let Zimák Sociální poradenství a individuální pomoc při řešení problémové situace, pomoc při doučování a s přípravou do školy, na zkoušky, pomoc při řešení pracovní situace, exkurze k zaměstnavatelům.

Občanské sdružení MOSTY – sociálně psychologické centrum Provozuje etopedickou poradnu (výchovné poradenství pro rodiče) a terapie, motivační program na vyjasnění profesní orientace, učební program pro mladistvé s poruchami chování (probační program). Osobám opouštějícím ústavní zařízení nabízejí pomoc při vyhledávání zaměstnání, zprostředkování bydlení dalších jistot, sociálně právní poradenství a dle potřeb vzdělávací a rekvalifikační kurzy. Pro školy pořádají preventivní programy. Služby jsou určeny rodinám s dětmi ve věku 6–26 let, u nichž se vyskytuje problémové chování, sociální či psychické problémy, mládeži z ústavních zařízení, propuštěným vězňům, školní mládeži.

Oblastní charita Most – služby pro osoby a rodiny v krizi – Nabízí širokou škálu služeb těmto cílovým skupinám: Noclehárna – muži a ženy od 18 let bez možnosti jiného bydlení nebo dočasně ohroženým sociálním vyloučením.

Dům na půl cesty – dívky a chlapci do 26 let odcházející z dětských domovů Azylový dům pro muže a ženy – muži a ženy od 18 do 80 let bez přístřeší

Azylový dům pro matky s dětmi – matky od 18 let s nezletilými dětmi, těhotné ženy.

Nízkoprahové denní centrum Most – muži a ženy od 18 – ti let, kteří si chtějí zajistit své základní životní potřeby či podpořit v řešení jejich nepříznivé životní situace.

Nízkoprahová zařízení – dětem od 5 do 18 let

Sociálně-aktivizační služby pro rodiny s dětmi – rodinám s dětmi (i neúplným), které se ocitly v nepříznivé sociální situaci

Mateřské centrum – rodinám s dětmi – rodinám se zdravotně postiženým členem
Terénní programy – oběti domácího násilí, oběti trestné činnosti, osoby bez přístřeší, osoby v krizi, osoby žijící v sociálně vyloučených komunitách, osoby, které vedou rizikový způsob života nebo jsou tímto způsobem života ohroženy, etnické menšiny.
Sociální poradna Most – uživatelem služeb může být každý, kdo se ocitne v nepříznivé sociální situaci, kterou není schopen řešit vlastními silami nebo s pomocí svých blízkých.

Uživatelem poskytované služby může být každý, kdo potřebuje bezplatné, nezávislé, nestranné a diskrétní poradenství, praktické věcné a správné informace, kontakty na organizace zaměřené na odbornou sociální pomoc, intervenci a vyjednávání ve prospěch klienta.

Pobočka Diakonie církve bratrské v Mostě – Nabízí pomoc při řešení problémů, preventivní programy zaměřené na aktuální témata, rozvíjení schopnosti a dovednosti. Služby jsou určeny dětem a mládeži ve věku od 6–18 let. Jde o děti a mládež převážně ze sídliště Liščí vrch v Mostě.

Probační a mediační služba (pobočka Most) Služby jsou určeny:

1/ Pro poškozeného trestnou činností: Zohlednění zájmů poškozeného, řešení náhrady škody, morální odškodnění. Specializované komplexní poradenství obětem trestných činů a domácího násilí.

2/ Pro obviněné z trestné činnosti: Hledání přijatelného řešení konfliktu, zprostředkování řešení sporu mezi obviněným a poškozeným na základě jejich souhlasu, zpracování zprávy jako podklad pro rozhodnutí orgánu činných v trestním řízení.

3/ Pro odsouzené: Dohled nad výkonem trestu obecně prospěšných prací a trestu domácího vězení, realizace dohledu v rámci odsouzení a podmíněného propuštění.

Rekvalifikační a informační centrum s.r.o.- Pomáhá rodinám s dítětem/děťmi v krizové či nepříznivé životní situaci s potřebou zorientovat se v sociálním systému, osobám ohroženým závislostí nebo závislým na návykových látkách; osobám v krizi; osobám žijícím v sociálně vyloučených komunitách; osobám, které vedou rizikový způsob života nebo jsou tímto způsobem života ohroženy.

Středisko výchovné péče Most – Poskytuje poradenskou a diagnosticko-terapeutickou péči v rámci ambulantního a internátního pracoviště pro děti a mládež s výchovnými problémy – poruchy chování, výchovné problémy na podkladu ADHD (dříve lehká mozková dysfunkce), ale i úzkostnost, psychosociální nepřizpůsobivost, experimentování s návykovými látkami, dětská delikvence atd.

3.4 DELIKVENCE A KRIMINALITA V MOSTĚ

Ve městě Most se celkem rozrostla delikvence, kriminalita a nepatřičné jevy spjaté s kriminalitou. Za předešlé období se v Mostě kriminalita zvedla o 17 %. Ve statistice bylo uvedeno, že Mostečtí policisté řešili 2994 trestných činů u adolescentů. Lze shrnout, že jde o 345 trestních případů více než v předešlém roce. Bohužel město Most vyhrává zaujímá 1. místo mezi kraji v kriminalitě.

Co se týče počtu přepadení, kam spadají děti a mladiství se v centru města se obyvatelé pobuřují, že je to pro ně velká zátěž. Velkou část, které řadíme mezi oběti jsou děti, adolescenti, ale také senioři, kteří nevydávají takový odpor.

Mezi pachatele patří většinou skupinky, či parta mladistvých, kteří nemají dobré rodinné zázemí a žádné vzorce slušného chování. Díky tomu mostečtí policisté vytvořili opatření, které se nazývá Centrum. Centrum je opatření, kdy městská policie zřídila hlídky, které denně střeží problematické lokality ve městě Most (iDNES.cz, 2020).

Jiří Volprech ředitel mostecké policie uvádí „Dětské gangy se zaměřovaly především na jiné děti a přestárlé osoby“. Dětské gangy, které se dopouštějí trestných činů jako jsou

krádeže a loupeže nemohou být za své delikty trestně stíhány z důvodu věku pachatelů“ (iDNES.cz, 2020).

3.5 KRIMINALITA MLÁDEŽE

„O kriminalitě mládeže mluvíme, jestliže se jedná o osoby mladší 18 let. Dětem, které spáchají trestní čin ve věku 12-15 let lze uložit dle trestního zákona takzvaný výjimečný trest v občansko-právním řízení ochranná výchova. Trest je uložen příslušným soudem.

Starší děti ve věku 15-18 let už se označují jako mladiství a mohou být dle zákona trestně odpovědné s jistým omezením“ (metodický portál RVP.CZ).

3.6 ZPŮSOBY VÝCHOVNÉ PÉČE

(Metodický portál, RVP.CZ) ...Jak pracovat s dětmi a mládeží? Nutná je především prevence sociálních deviací.

Mezi subjekty prevence především patří děti, které selhávají ve škole, děti s poruchami chování, děti zneužívané a týrané v rodinách, děti ze čtvrtí s vysokou úrovní kriminality, děti z rodin žijících pod hranicí životního minima, děti z neúplných rodin (bez otce či matky).

a) Terciální

- *pracuje se s jedinci, kteří mají na kontě kriminální činy, či berou drogy – hlavní rolí prevence je ochrana společnosti, snižování následků – instituce: DROPIN, proti alkoholové léčebny, psychiatrické léčebny, vězení, výchovné ústavy – většina lidí, kteří se dostanou do tohoto typu ústavu, potřebují pak po zbytek života dohled*

b) Sekundární

- *pracuje se s lidmi, kteří balancují na hraně, úkolem prevence je strhnout jedince na dobrou stranu*

c) Instituce:

- *sociální pracovníci, kteří chodí mezi rizikovou mládež (lidé v terénu), výchovné ústavy, pedagogicko-psychologické poradny, jiná protidrogová*

centra, církevní charitativní organizace – sekundární prevenci by měli vykonávat učitelé, rodiče

d) *Primární a v podstatě nejdůležitější*

- *práce se sociálně „zdravými“ jedinci, kteří nepáchají delikventní činnost, prevenci by měli provádět rodiče, učitelé, ale i společnost*

3.7 PREVENCE VE MĚSTĚ MOST

Statutární komise pro prevenci kriminality na období 2014-2018 schválila Rada města Mostu usnesením č. RmM/0106/5/2015/S ze dne 28. 1. 2015. Komise je iniciativním a poradním orgánem Rady města Mostu, navrhuje a provádí koncepční a metodickou činnost při vytváření programů prevence kriminality. Dále provádí analytickou činnost v oblasti prevence kriminality, zejména v oblasti trestné činnosti dětí a mládeže, rizikových a dalších skupin obyvatel, např. ohrožených sociálním vyloučením nebo skupin obyvatel nejvíce ohrožených trestnou činností, jiné osoby – senioři a osoby se zdravotním postižením, dále pak v oblasti extremismu a jiných sociálně nežádoucích jevech. Komise také zpracovává odborná stanoviska v oblasti prevence kriminality. Komise se podílí na koncepci prevence kriminality ve městě Most v součinnosti s městskou policií a dalšími participujícími subjekty působícími v oblasti prevence kriminality, spolupracuje v oblasti prevence s Městskou policií Most, Policií ČR, Krajské ředitelství policie Ústeckého kraje, Územní odbor Most. Komise také zajišťuje preventivní akce a poskytuje odborné konzultace nestátním neziskovým organizacím a dalším subjektům.

Další významná činnost pro občany Mostu jsou kurzy sebeobrany pro ženy a oběti násilných trestních činů, semináře pro děti v předškolních zařízeních, semináře pro žáky a studenty ZŠ a SŠ, semináře pro seniory, tábor s městskou policií Most, toulání po Českém Středohoří, Kynologická poradna Městské policie.

3.8 SYSTÉM PREVENCE A SOUČASNÝ STAV V ÚSTECKÉM KRAJI

Nynější řád prevence kriminality Ústeckého kraje je účinný již z předešlých let, kdy se realizovaly cíle v rámci Strategie prevence kriminality na území Ústeckého kraje. Úroveň tohoto systému je republiková, obecní i krajská. Ta pojímá informační,

koordinační a metodickou úlohu k obcím na svém území, ale také k jiným subjektům působící v části prevence kriminality a sociální prevence.

Současný stav prevence kriminality a sociální prevence v Ústeckém kraji lze nalézt v Bezpečnostní analýze Ústeckého kraje, které obsahují zprávy o kriminalitě v kraji a zvolených socio-demografických ukazatelích. Analýzy se každý rok obnovují.

V Ústeckém kraji za posledních pár let se vývoj kriminality snížil. Pokles od roku 2011 klesl o více než 30 %. Pouze v roce 2013 opět vzrostla kriminalita, a to bylo důsledkem amnestie našeho pana prezidenta.

S 21 061 zjištěnými trestními skutky se Ústecký kraj řadil v roce 2015 na 5. místo mezi ostatními kraji v České republice. Ovšem po přepočítání na 10 tisíc obyvatel se Ústecký kraj řadil již na 3. místo po hlavním městě Praze a Libereckém kraji. Index Ústeckého kraje se rovná počtu 254,3 skutků na 10 tisíc obyvatel.

Odborníkům se nabízí hned několik hypotéz, proč se snížila kriminalita:

- Kriminalita opravdu klesá
- Lidé nenahlašují drobnou kriminalitu
- Kriminalita se přesula do prostoru, kde je obtížně odhalitelná (např. do kyberprostoru).

Tyto kladná statistická data z oblasti kriminality se ovšem nevztahují k ostatním ukazatelům. Socio-demografická a socio-ekonomická data Ústeckého kraje nejsou tak příznivá.

Jedná se zejména o:

- Nejvyšší nezaměstnanost v rámci celé České republiky
- Vysoký počet osob ohrožených sociálním vyloučením, tj. osob, závislých nejen na dávkách pomoci v hmotné nouzi, a zejména jejich téměř dvojnásobný nárůst oproti roku 2006 (z 22 tisíc na 38,5 tisíc osob)
- Nejvíce sociálně vyloučených lokalit, včetně jejich vysokého nárůstu ve srovnání s rokem 2006 (z 63 na 89)

- Nízkou vzdělanostní strukturou obyvatel kraje (nejmenší počet obyvatel s vysokoškolským vzděláním a nejvyšší počet občanů se základním nebo nedokončeným základním vzděláním)
- Vysokou rozvodovost
- Vysoký podíl vězněných osob a také osob. Odsouzených k jinému druhu trestu než trestu odnětí svobody
- Vysoký počet dětských a mladistvých pachatelů provinění (2. místo mezi kraji ČR)
- Nejvyšší podíl dětí v zařízeních ústavní nebo ochranné výchovy
- Vysoký počet osob, které vyhledaly pomoc v intervenčním centru, s tím související vysoký počet případů vzkázání (2. místo, po hlavním městě Praze)

„V rámci vývoje kriminality přetrvává v posledních letech vysoký výskyt trestné činnosti páchané prostřednictvím informačních a komunikačních technologií. Jedná se o kriminalitu páchanou často prostřednictvím internetu zejména sociálních sítí a mobilních telefonů. Termíny jako kyberšikana, kybergroomink či sexting jsou termíny častěji používané zejména ve vztahu k dětem a mladistvým (jak v roli pachatelů, tak obětí) (www.kr-ustecký.cz, 2022).

Přesto, že kriminalita v Ústeckém kraji klesá, jsou obvody, které stále mají nepříznivou situaci. Zvyšuje se brutalita u dětských a mládežnických pachatelů. V roce 2015 bylo evidováno kurátory pro děti a mládež 4 488 klientů. Toto vysoké číslo představuje prvenství mezi všemi kraji v České republice. Dokonce index výpočtu na 10 tisíc obyvatel převyšuje republikový průměr 32 dětských klientů, v Ústeckém kraji je 58 dětských klientů. Nynější době chybí některé reintegrační, probační a resocializační programy zaměřené na tuto cílovou skupinu.

Město Most, Teplice, Louny, Ústí nad Labem patří mezi města vysokým výskytem drogové kriminality. Jde zejména o nedovolenou výrobu a držení omamných a psychotropních látek, jedů, šíření toxikománie a páchání trestní činnosti pod vlivem návykové látky.

4 PRAKTICKÁ ČÁST

4.1 METODIKA VÝZKUMNÉ ČÁSTI

Cílem této práce je analyzovat za pomoci dotazníkové metody jaký vliv sociálního prostředí (vrstevnické skupiny, rodina, škola) působí na dospívající osoby a poukázat na rizika v průběhu rozvoje osobnosti mladého, dospívajícího člověka v dnešní společnosti.

Také se pokusíme analyzovat, zda děti a mladiství s dobrým rodinným zázemím mají předpoklad k méně problémovému chování než děti a mladiství, kteří vyrůstají v rodinách ze sociálně znevýhodněného prostředí.

O vyplnění dotazníků jsem požádala Základní školu, Střední odborné učiliště, Střední pedagogickou školu v Mostě. Studenti byli velmi ochotní a dotazníky vyplnili. Třídy díky pandemické situaci neměly svůj obvyklý počet žáků. Respondenti byli požádáni o pravdivost odpovědí. Po sdělení anonymity, žádost byla přislíbena.

Na základní škole byli požádáni žáci z devátého ročníku, ve třídě bylo 23 studentů z toho 11 dívek a 12 chlapců. Ve třídě střední pedagogické školy bylo požádáno studenty ve druhém ročníku (kvůli pandemické situaci, žáků ve třídě bylo málo, proto jsme zvolili alternativní možnost a byli požádáni studenti i z ostatních tříd), dotazník vyplnilo 16 dívek a 2 chlapci. Střední odborné učiliště se žáky ve třídách bylo obdobně jako střední pedagogická škola a bylo zapotřebí požádat žáky ve více třídách, přesto se podařilo oslovit 20 respondentů z toho bylo 13 dívek a 7 chlapců.

Otázky v dotazníku byly položeny tak, aby byly srozumitelné pro všechny respondenty ve vybrané kategorii. Všechny kladené otázky byly uzavřené a nabízely několik možností k výběru odpovědí. Pokud by žádná odpověď respondentům nevyhovovala, byli seznámeni s možností napsat odpověď dle jejich uvážení. Tato možnost byla dána z důvodu pravdivosti, ne pravděpodobnosti odpovědí.

Odpovědi uvedené v dotazníku jsem sepsala, znázornila procentuální výsledek v grafech níže.

První výzkumná otázka: Mají rodiče úplných (nerozvrácených) rodin pojem s kým jejich potomci tráví svůj volný čas?

Z celkového počtu všech dotazovaných žáků a studentů je 59 % rozvedených, 41 % rodičů žijí ve společné domácnosti. Z toho 66 % rodičů ví s kým jejich potomci tráví svůj volný čas a 34 % rodičů nemají pojem, kde se jejich potomek nachází. Z těchto údajů vyplývá zájem rodičů o své děti i přes to, že nežijí ve společné domácnosti.

Druhá výzkumná otázka: Žáci základní školy užívají méně alkoholu a cigaret než žáci středního odborného učiliště a střední pedagogické školy?

Z 23 žáků základní školy 17 odpovědělo, že mají zkušenost s cigaretou či alkoholem.

Z 20 ti studentů středního odborného učiliště má zkušenost s cigaretou či alkoholem 18 žáků.

Z 18 ti studentů ze střední pedagogické školy má 100 % studentů zkušenost s alkoholem či cigaretou.

Třetí výzkumná otázka: Studenti středního odborného učiliště mají větší pravděpodobnost, že budou mít vlastní (oni sami odcizili) zkušenost z krádeží oproti žákům základní školy a studentům střední pedagogické školy?

Dle odpovědí z dotazníků jsme se dozvěděli, že ani jeden student středního odborného učiliště sami nikdy nic neodcizili. Z 20 studentů byli 4 studenti okradeni.

Studenti pedagogické školy také nemají vlastní zkušenost z krádeží a ze 16 studentů bylo okradeno 7 studentů.

Z 23 žáků 2 žáci základní školy mají zkušenost z krádeží (odcizení čokolády), 7 žáků mají zkušenost sami na sobě (byli okradeni).

Lze tedy říci, že jsme se mýlili a studenti středního odborného učiliště oproti ostatním školám vlastní zkušenost z krádeží nemají. Pouze žáci základní školy se dopustili odcizení cizí věci (čokoláda) a to 2 žáci.

4.2 POPIS A VYHODNOCENÍ DOTAZNÍKU

Pohlaví

Na tuto otázku všichni respondenti odpovídali, pravdivě a bez sebemenšího zamyšlení, zda jsou anebo se cítí jako chlapec či dívka.

Na základní škole odpovídalo více chlapců a méně dívek. U dalších škol dívek bylo více než chlapců.

Věk

Věk respondentů je odvozen od docházky školy. Na základní školu dochází žáci od 14 do 16 let. Na středním odborné učilišti dotazník vyplnili žáci ve věku 15 až 17 let. Na střední pedagogické škole je věk žáku méně rozptýlen a dotazník vyplnili žáci ve věku 16 až 17 let.

Jaký máte vztah s rodiči?

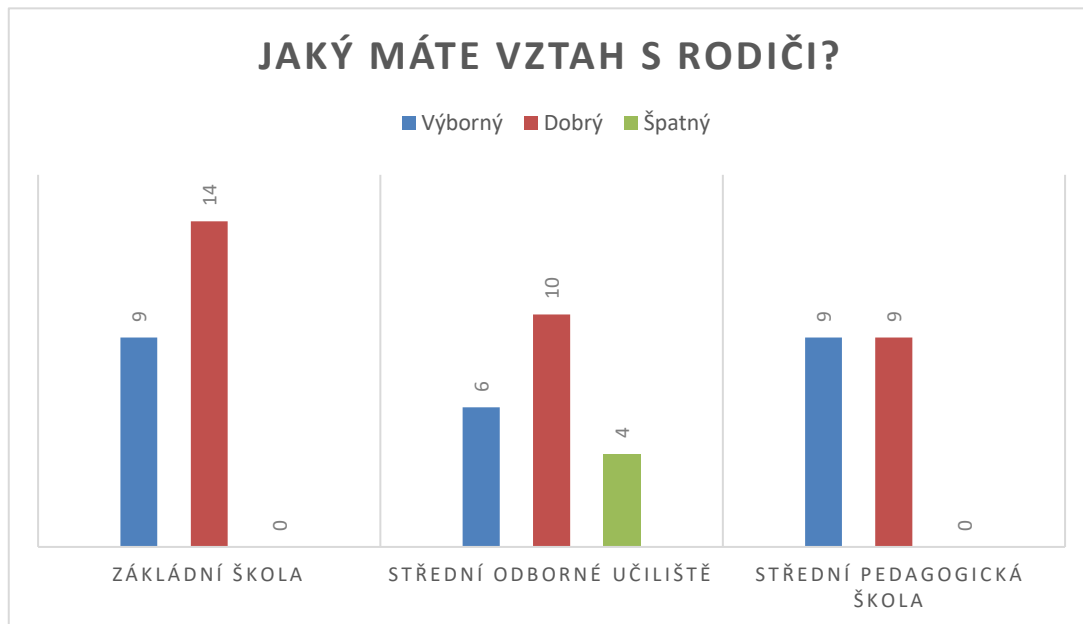
Na otázku, zda respondenti základní školy mají dobrý vztah s rodiči odpovědělo 14 žáků, že mají vztah výborný a 9 žáků odpovědělo, že mají dobrý vztah s rodiči. Špatný vztah s rodiči nemá ani jeden žák.

Respondenti z odborného učiliště mají vztah s rodiči horší. Zde odpovědělo pouze 6 studentů o výborném vztahu, dobrý vztah s rodiči označilo 10 respondentů, a špatný vztah s rodiči poznačili 4 studenti.

Dotazované studenty ze střední pedagogické školy označili 9 výborných vztahů s rodiči a 9 studentů za dobrý vztah. Ani jeden student z dotazovaných respondentů neoznačil svůj vztah s rodiči za špatný.

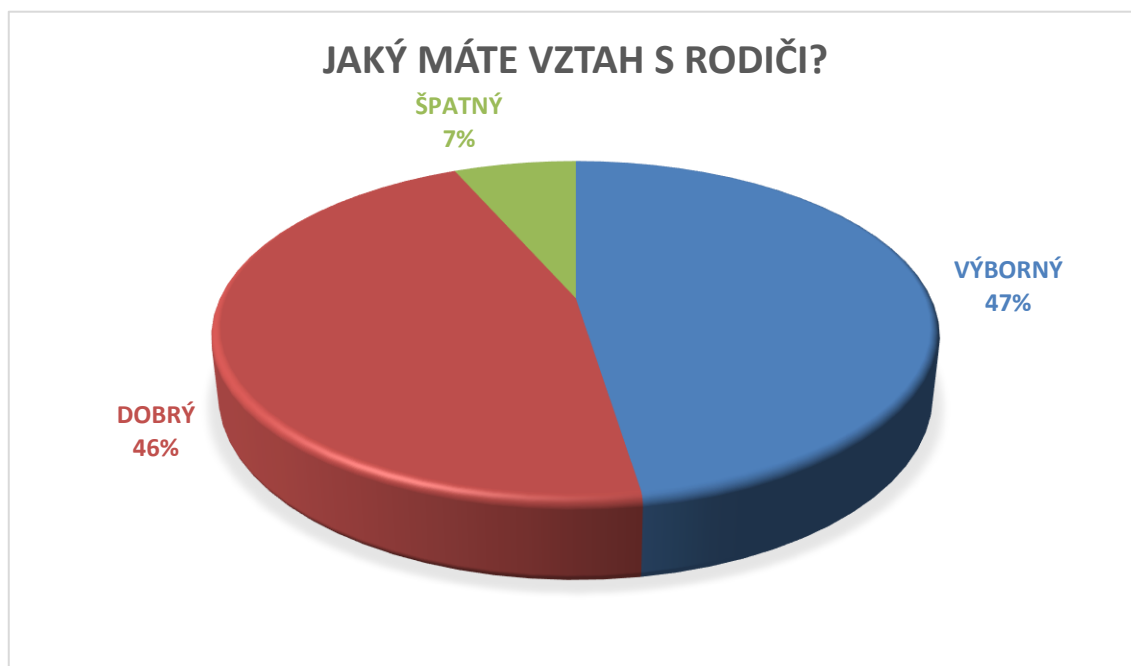
Lze tedy říct, že většina všech dotazovaných s rodiči vychází kladně. Což pro vývoj jedince je kladný přínos nejen pro společnost, ale i pro něj samotného. (viz. graf. č.1a, 1b)

Graf č.1a (jednotlivě)

Zdroj: Autor práce, 2022 (vlastní zpracování)

Graf č. 1b (celkem)

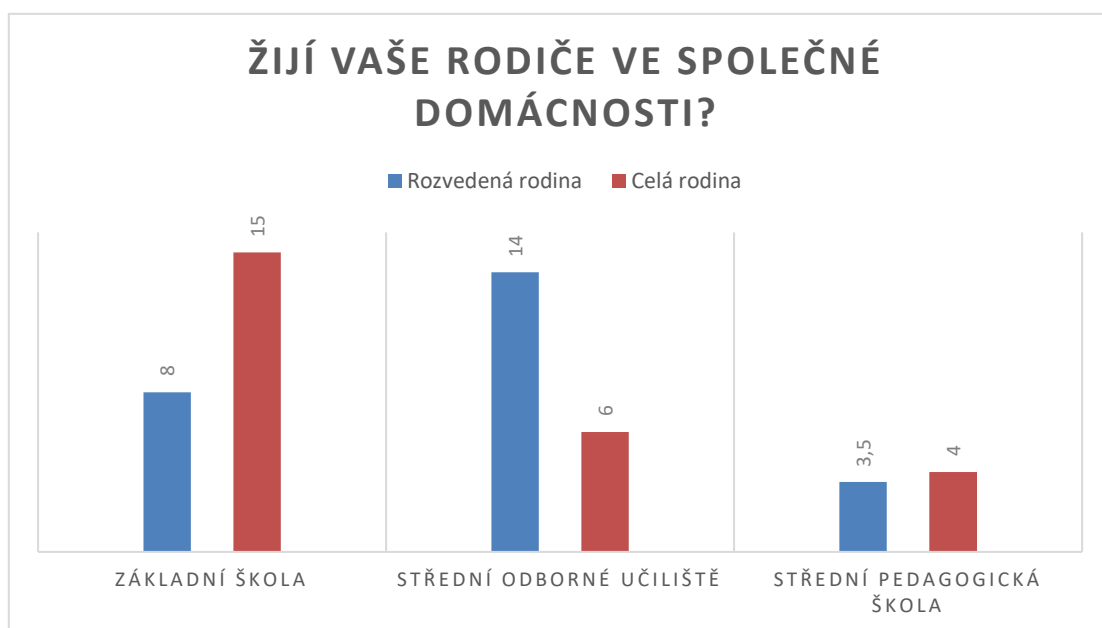
Žijí Vaše rodiče ve společné domácnosti?

Při této položené otázce se nám podařilo zjistit, že žáci základní školy mají rozvrácenou rodinu v osmi případech a rodinu takzvaně celou má patnáct žáků. Nabízí se tak, že úplná rodina je základ pro výborný vztah s rodiči. Pouze jeden dotazovaný žák, který odpověděl, že má rodinu v úplném svazku označil vztah s rodiči za dobrý. Ostatní žáci, kteří odpověděli, že mají nemají rodiče ve společné domácnosti mají s rodiči vztah dobrý.

Studenti odborného učiliště na dotazovanou otázku, zda rodiče žijí ve společné domácnosti šest respondentů uvedlo, že ano a čtrnáct respondentů označilo, že rodiče nežijí ve společné domácnosti. I zde se ukazuje fakt výborného soužití celistvé rodiny a pouze dobrých či špatných vztahů rozvrácené domácnosti.

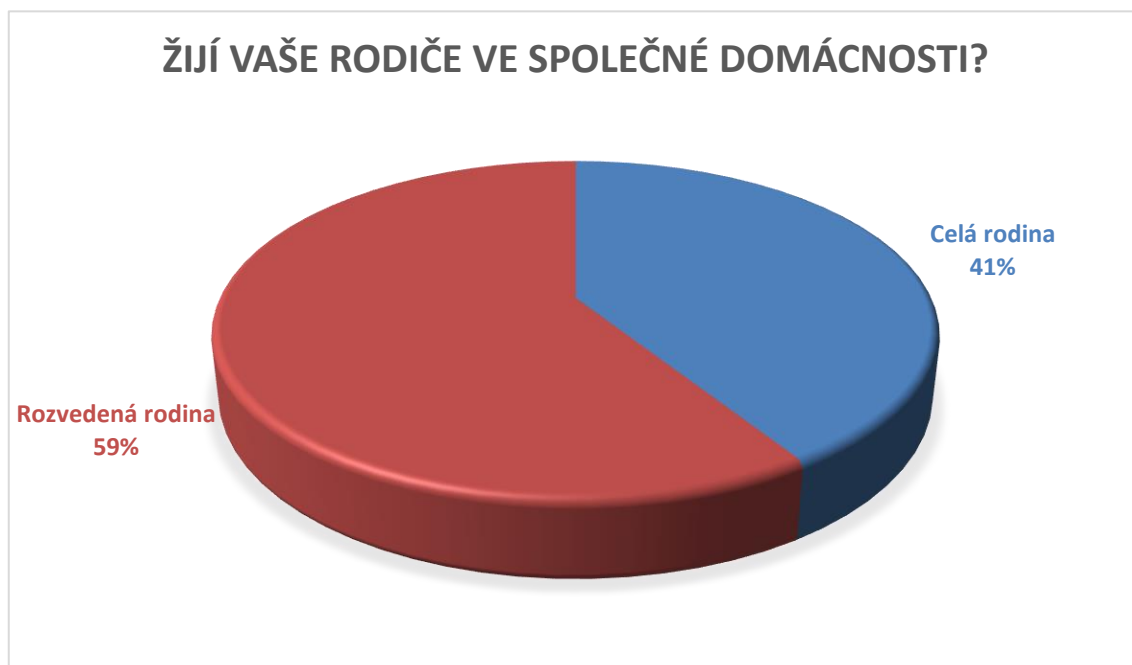
Na střední pedagogické škole se nám tento jev neprokázal, protože studenti na otázku, zda rodiče žijí ve společné domácnosti odpověděli 4krát, že rodiče žijí ve společné domácnosti a 14krát rodiče žijí odděleně. Zde se ukazuje, že i jedinci z rozvrácených rodin mohou mít výborný a dobrý vztah s rodiči. (viz. graf č. 2a, 2b.)

Graf č.2a (jednotlivě)

Zdroj: Autor práce, 2022 (vlastní zpracování)

Graf č. 2b (celkově)

Zdroj: Autor práce, 2022 (vlastní zpracování)

Své problémy řeším s?

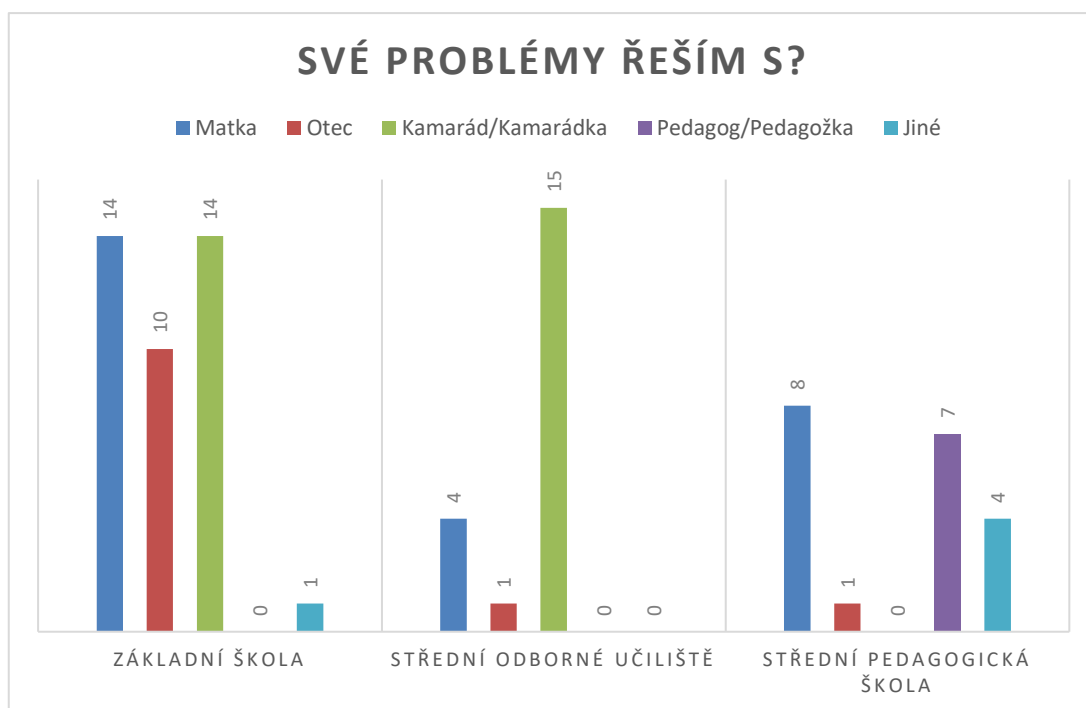
V období vývoje jedince, který prožívá změny ve svém organismu a působí na psychiku člověka hormonální vývoj je jakákoliv pomoc při řešení svého problému velmi zásadní a důležitá věc. Občasné nepochopení adolescenta a špatná realizace problému může jedince dovézt až neštěstí. Proto je zde položena otázka, zda je nějaká osoba, která jedince vyslechne a dokáže pomoci. Zda je osoba, které jedinec důvěřuje a může se svými problémy svěřit a nebýt na své trable sám.

Žáci ze základní školy na dotazovanou otázku odpověděli 14krát, že matce, otci se svěří 10 žáků, kamarádce nebo kamarádovi 14 žáků, pedagožce žádný žák, pouze jeden žák odpověděl, že se nikomu nesvěří. Z těchto odpovědí lze zaznamenat důvěřivost respondentů ve vícero osob. Pouze pedagog/pedagožka nezískala od žáků žádnou důvěru, přestože tráví s žáky někdy více času přes den než rodiče.

Studenti středního odborného učiliště mají nejvíce důvěru ve svých kamarádech a to v 15 případech, matce důvěřují 4 jedinci a otci se svěřuje se svými problémy 1 student. Žádný student neoznačil pedagoga či jinou osobu.

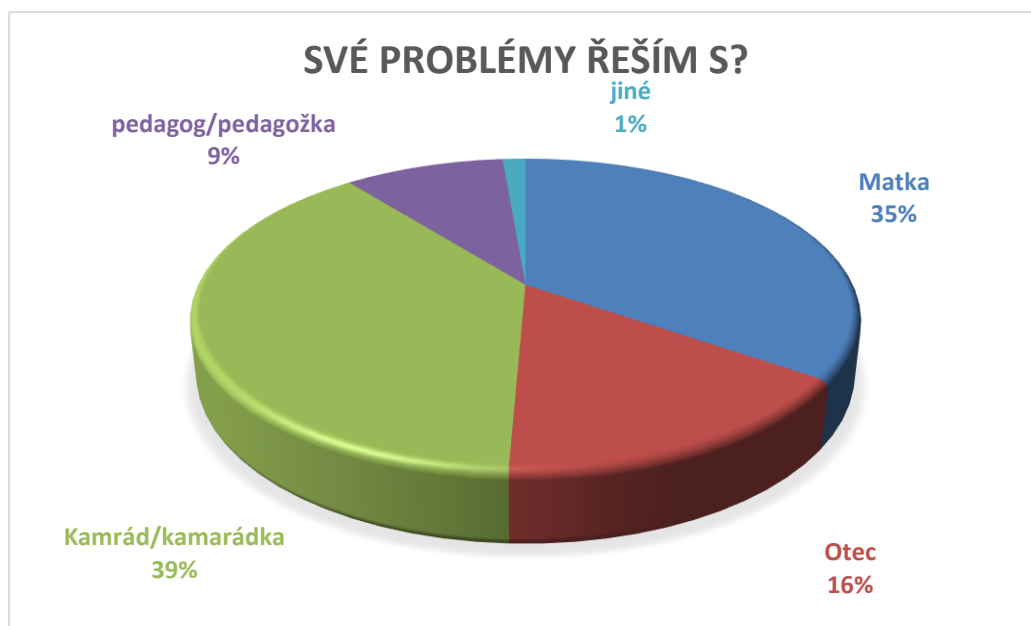
Svou rozmanitostí odpověďmi na kladenou otázku na střední pedagogické škole, jsem mile překvapena. Zde studenti nejvíce důvěřují v řešení svých problémů matce a to v 8 případech, následuje důvěra v pedagogy, kdy studenti odpověděli v 7 případech, jeden student se svěřuje otci, ve 4 případech se studenti svěřují jiné osobě v poznámce připisují svému příteli/přítelkyni. Zde jsou znát dobré vztahy mezi školou a studenty. (viz. graf č. 3)

Graf č. 3a (jednotlivě)

Zdroj: Autor práce, 2022 (vlastní zpracování)

Graf č. 3b (celkem)

Zdroj: Autor práce, 2022 (vlastní zpracování)

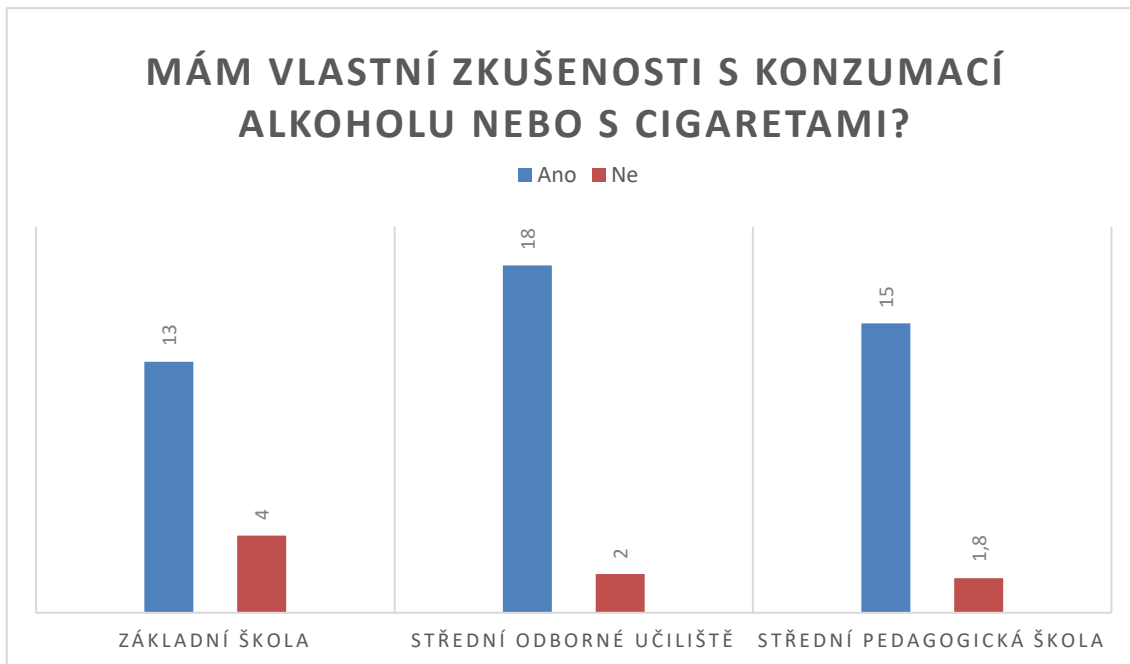
Mám vlastní zkušenosti s konzumací alkoholu nebo s cigaretami?

Velkým překvapením na tuto dotazovanou otázku byli žáci ze základní školy. Na dotaz, zda mají zkušenost s konzumací alkoholu velká většina označila ano, někteří pouze poznamenali za dohledu rodičů a jen na zkoušku, ale počet byl 13 žáků, cigaretu zkusili 4 žáci ostatní označili, že nemají zkušenost.

Respondenti ze středního odborného učiliště všichni označili zkušenost s alkoholem a cigaretou 18 studentů.

Studenti střední pedagogické školy stejně jako studenti z odborného učiliště všichni označili zkušenost s alkoholem s cigaretou má zkušenost 15 studentů. (viz. graf č. 4.)

Graf č.4a (jednotlivě)

Zdroj: Autor práce, 2022 (vlastní zpracování)

Graf č.4b (celkově)

Zdroj: Autor práce, 2022 (vlastní zpracování)

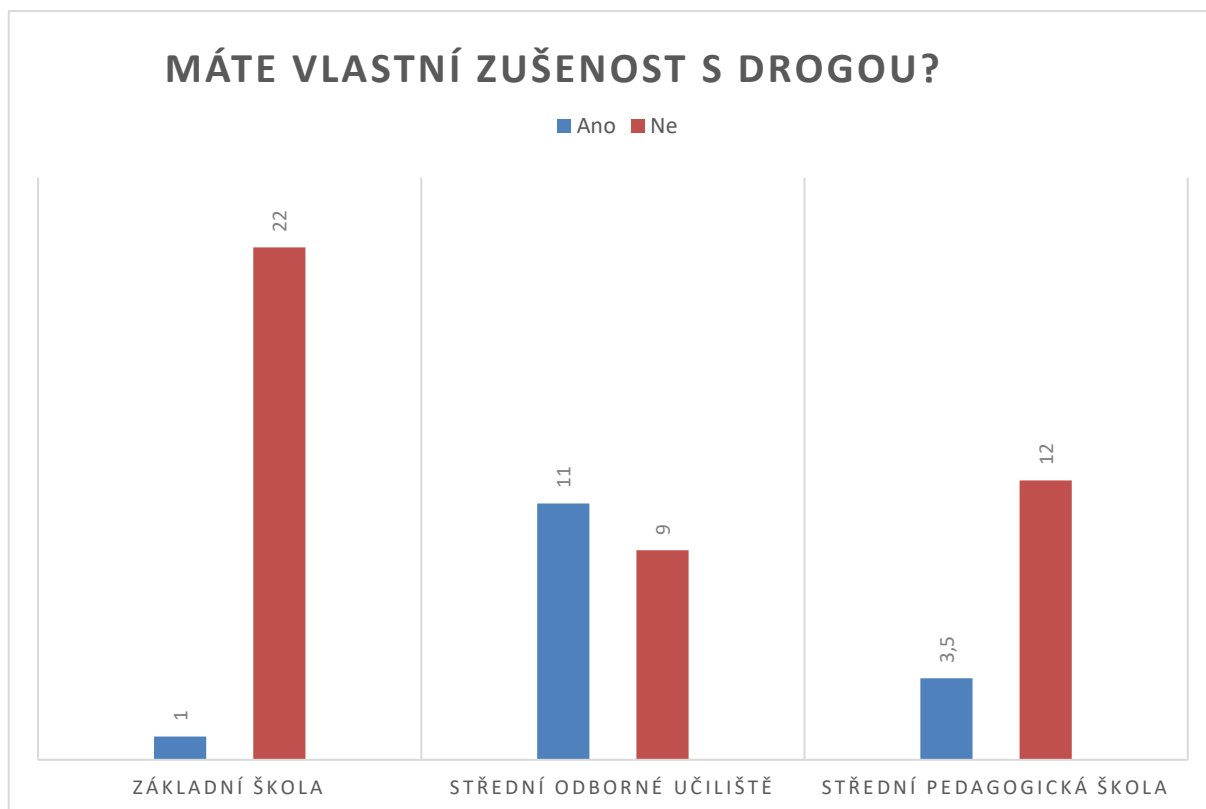
Mám vlastní zkušenost s drogou?

Respondenti ze základní školy, na tuto otázku ve 22 případech označili žádnou zkušenost, jeden žák označil ano zkouška marihuany (psychotropní látka, která se získává usušením samičích rostlin).

Oproti základní škole studenti středního odborného učiliště označili 11krát zkušenost s drogou a 9 studentů žádnou zkušenost.

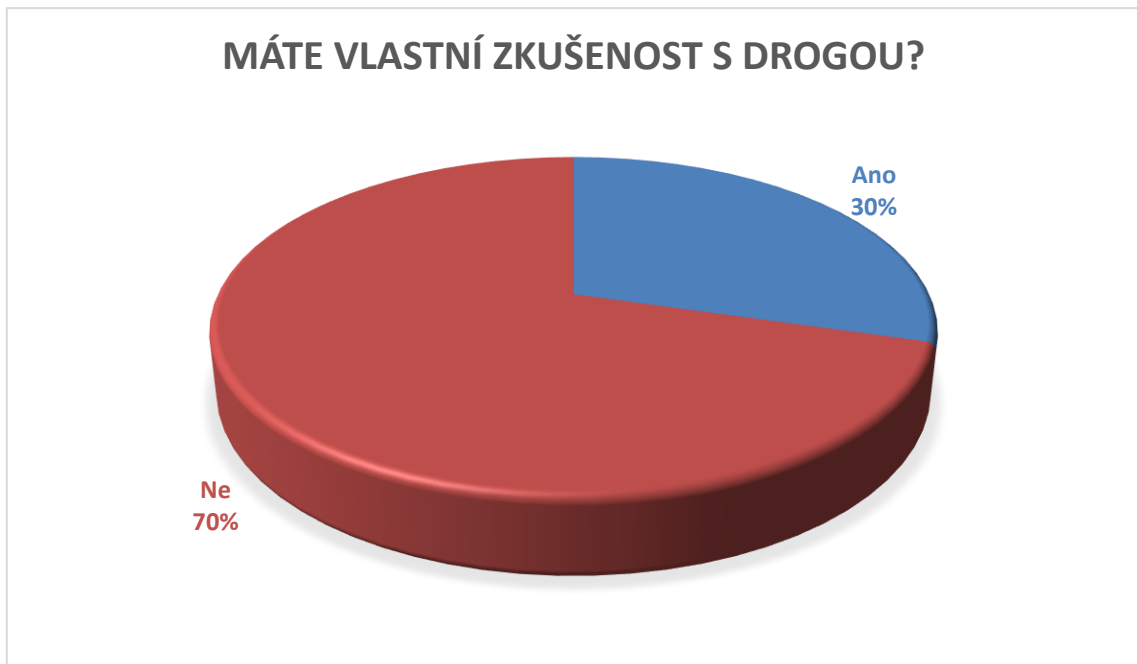
O pět méně studentů ze střední pedagogické školy, teda 6 studentů označilo zkušenost s drogou a 12 studentů nikoliv. (viz. graf č. 5)

Graf č.5a (jednotlivě)

Zdroj: Autor práce, 2022 (vlastní zpracování)

Graf č. 5b (celkově)

Zdroj: Autor práce, 2022 (vlastní zpracování)

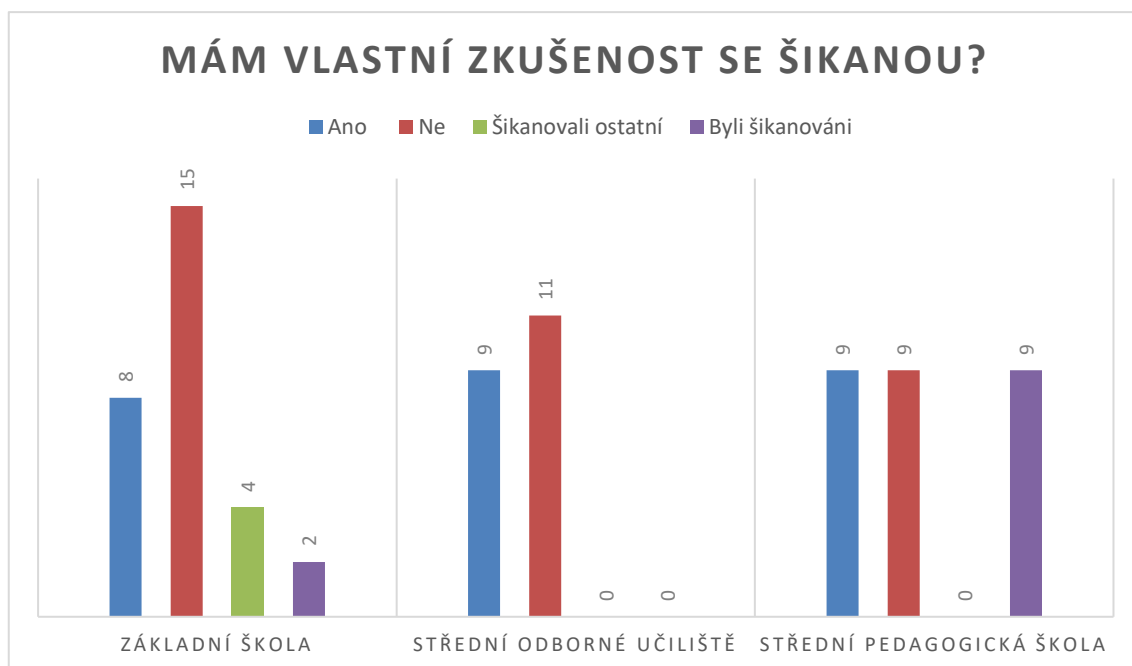
Mám vlastní zkušenost se šikanou?

Dotazovaní žáci základní školy Ve větším měřítku označili, že nemají zkušenost se šikanou a to v 15 případech. V 8 případech respondenti označili zkušenost se šikanou, 4 respondenti poznačili, že oni sami byli šikanováni, dva za vzhled jeden žák uvedl, že nebyl oblíbený a jeden žák uvedl, že byl zesměšňován a spolužáci mu brali svačinu a drobné mince.

Studenti z odborného učiliště označili 11krát nezkušenost se šikanou a 9krát zkušenost se šikanou na nich samotných, ani jeden student nepopsal, při jaké příležitosti.

Respondenti pedagogické školy 9krát uvedli, že se se šikanou setkali osobně, dále se nerozepisovali, 9 studentů uvedlo, že se se šikanou nesešlo. (viz. graf č. 6)

Graf č.6a (jednotlivě)

Zdroj: Autor práce, 2022 (vlastní zpracování)

Graf č.6b (celkem)

Zdroj: Autor práce, 2022 (vlastní zpracování)

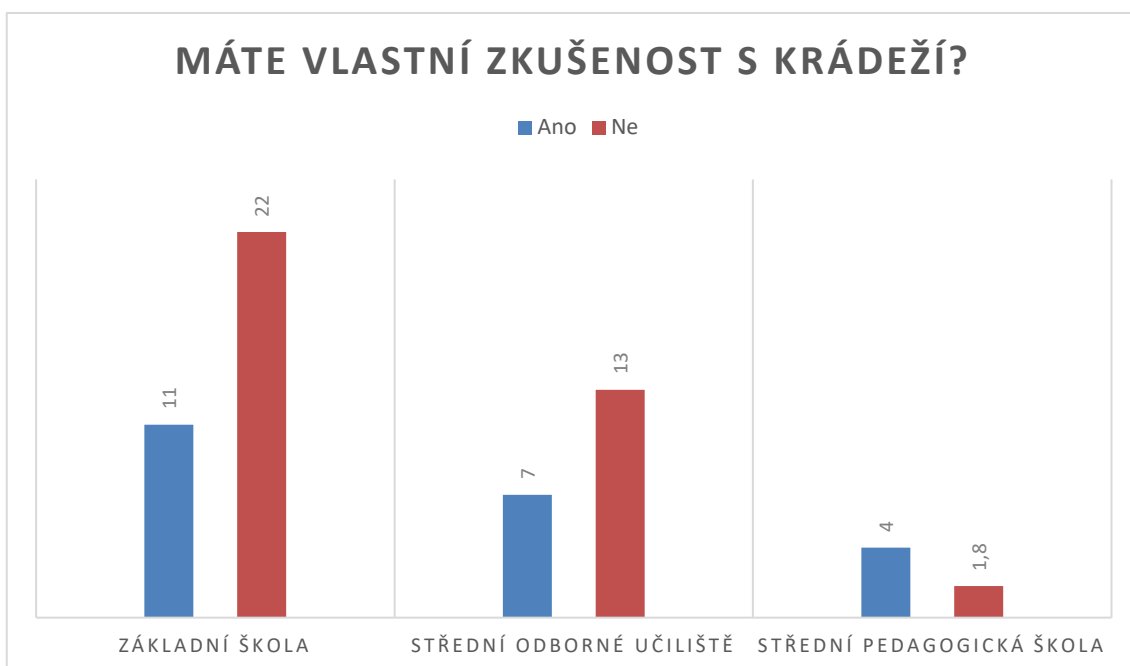
Mám vlastní zkušenost s krádeží?

Při dotazu, zda žáci ze základní školy mají vlastní zkušenost s krádeží odpovědělo jedenáct žáků, že ano, z toho 7 žáků poznamenalo, že byli okradeni a dva žáci poznamenali krádež čokolády kdy oni sami čokoládu odcizili. Ostatní žáci se z krádeží nikdy nesečkali.

Studenti středního učiliště 7krát označili krádež na nich samotných, kdy tři studenti byli přepadeni partou nezletilých, kteří jim odebrali hotovost, jednomu respondentovi byli odcizeny boty. Zbylé respondenti označili nezkušenost s krádeží.

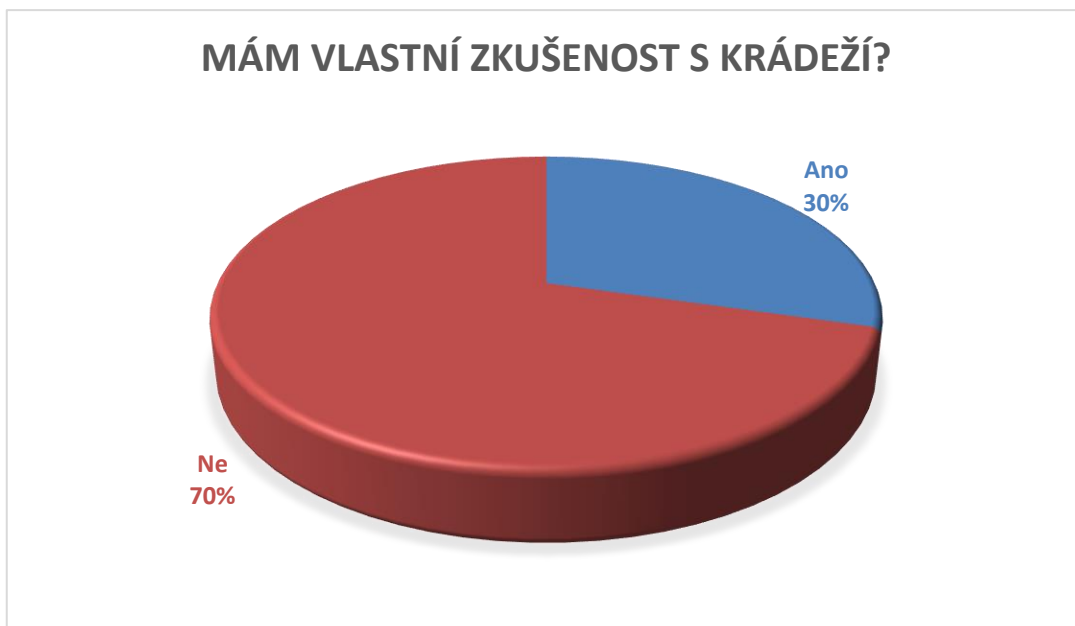
Dotazované studenti pedagogické školy 4krát označili zkušenost s krádeží. Tři studenti byli napadeni partou jedinců, kteří studentům odebrali hotovost, jednomu studentovi hotovost a šperky, které měl (měla) na sobě. Zbytek studentů zkušenost s krádeží nemají. (viz. graf č. 7)

Graf č. 7a (jednotlivě)

Zdroj: Autor práce, 2022 (vlastní zpracování)

Graf č. 7b (celkem)

Zdroj: Autor práce, 2022 (vlastní zpracování)

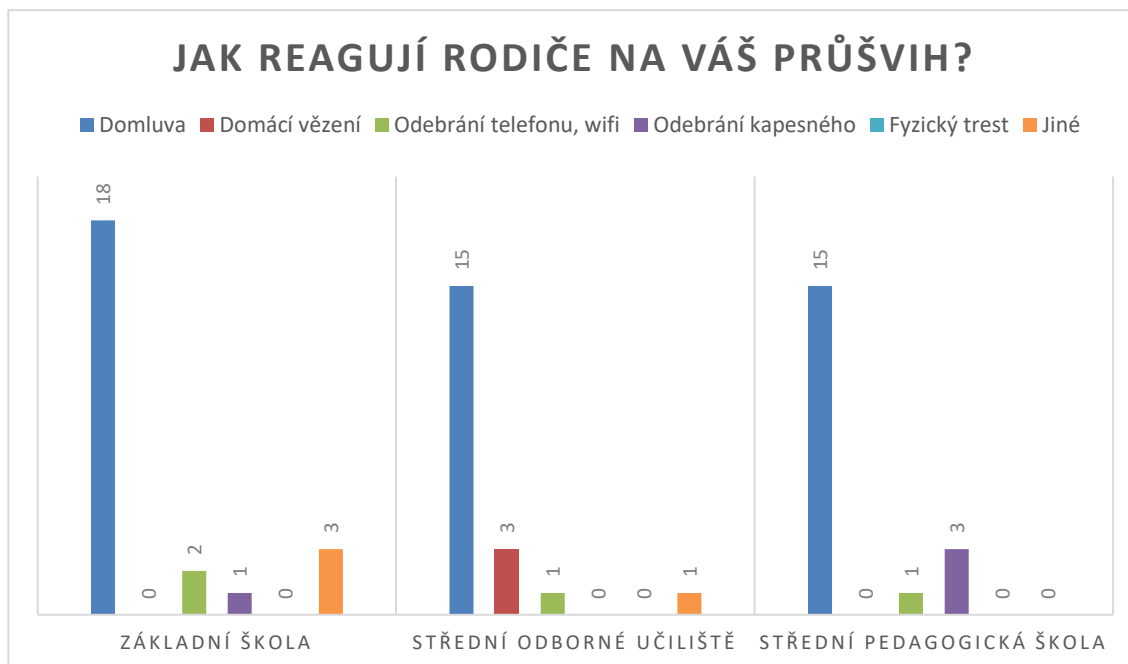
Jak reagují rodiče na váš průšvih?

Rodiče žáků na základní škole reagují na průšvih svých ratolestí nejčastěji domluvou a to v 18 případech. Ve dvou případech rodiče svým potomkům odebírají telefon, wifi. Jedni rodiče preferují jako odplatu odebrání kapesného. U 3 dětí rodiče preferují jinou reakci.

U studentů středního odborného učiliště rodiče reagují na průšvih svých dětí v 15 případech domluvou, ve třech případech uloží domácí vězení. Jednou dětem odeberou mobilní telefon či wifi a jednou uloží jiný trest.

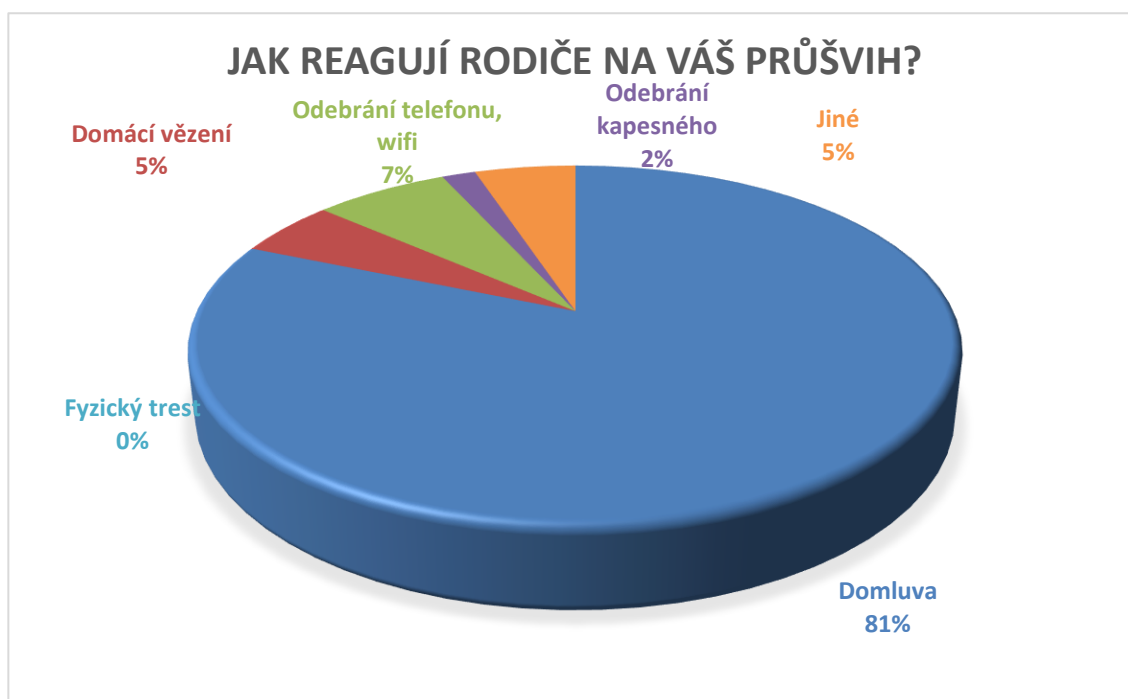
Rodiče studentů střední pedagogické školy v 15 případech na průšvih svých dětí reagují domluvou, v jednom případě uložením domácího vězení a třikrát rodiče odeberou dětem kapesné.

Graf č.8a (jednotlivě)

Zdroj: Autor práce, 2022 (vlastní zpracování)

Graf č.8b (celkem)

Zdroj: Autor práce, 2022 (vlastní zpracování)

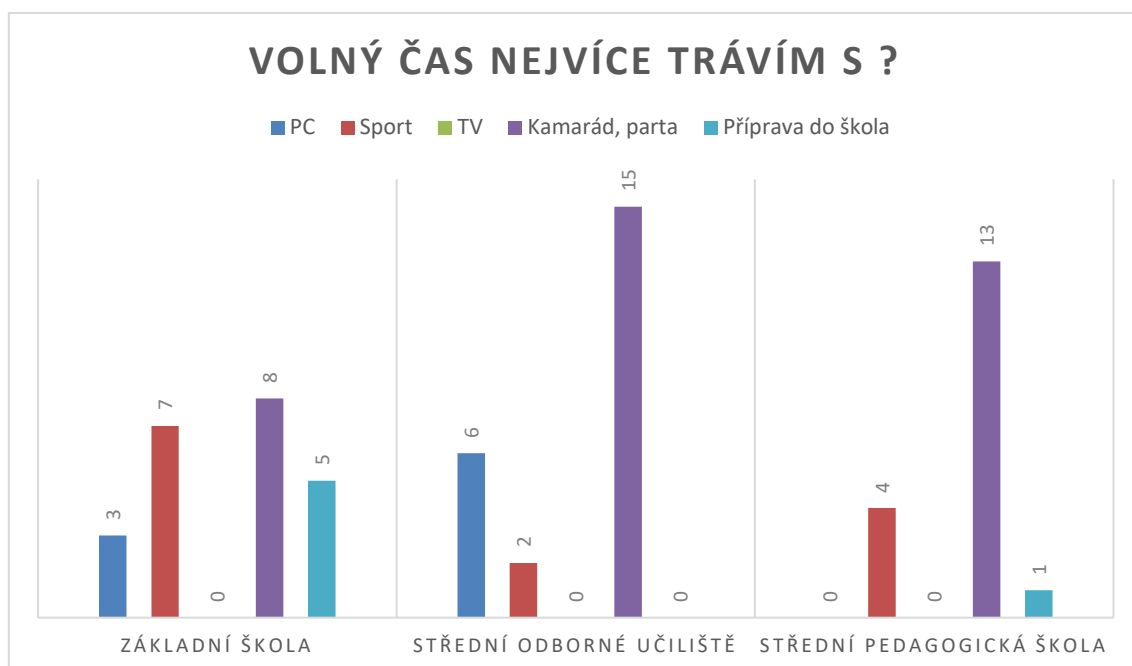
Volný čas nejvíce trávím s?

Žáci ze základní školy nejvíce tráví svůj volný čas se svými kamarády, a to hned v 8 případech. Sedm žáků navštěvuje sportovní kroužek, kam dochází několikrát týdně, někteří poznamenali, že pokud mají volno tráví svůj čas s kamarády. Pět žáků tráví volný čas nejvíce přípravou na školu. U PC z dotazovaných žáků tráví svůj čas tři žáci. Žádný dotazovaný nezmínil sledování TV.

Studenti odborného učiliště v 15 případech nejčastěji tráví svůj volný čas s kamarády, 6 studentů tráví volný čas u PC. Pouze 2 studenti ve volný čas sportují. Přípravou do školy či trávený čas u televize neoznačil žádný student.

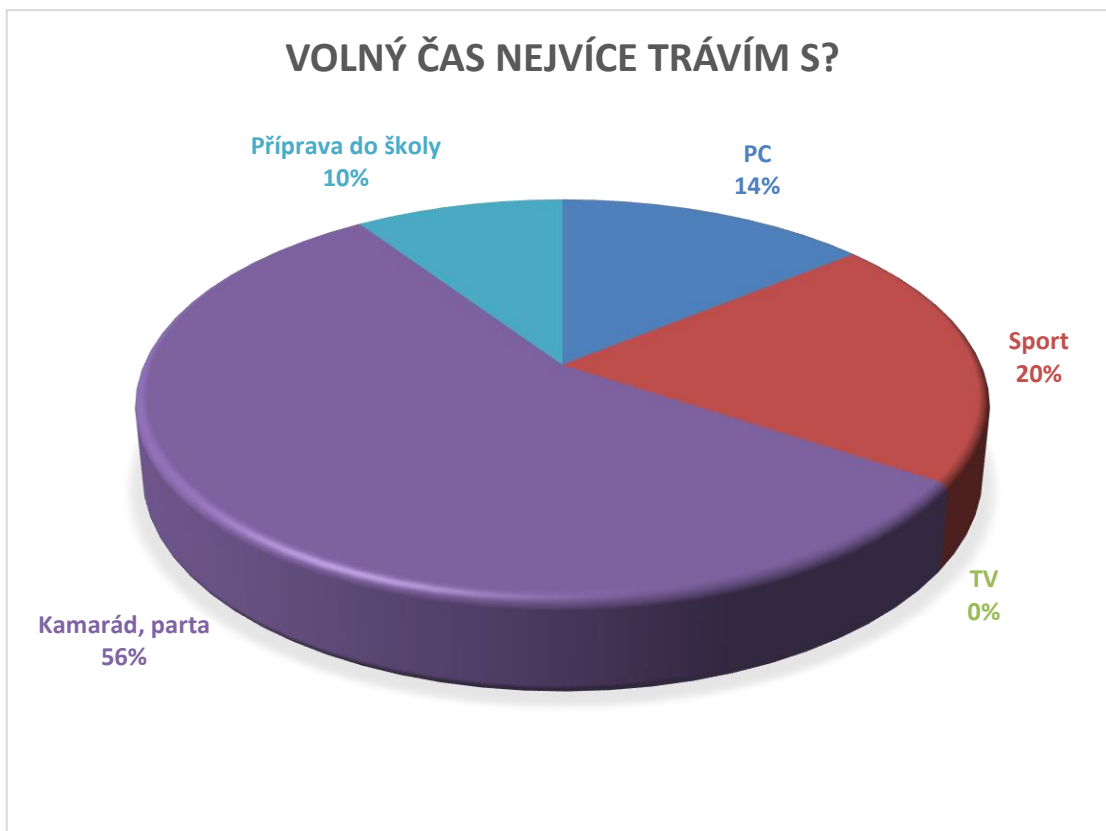
Studenti střední pedagogické školy ve 13 případech tráví svůj volný čas s kamarády, 4 studenti ve volném čase provozují sport a jeden student uvedl, že se svým volným čase věnuje přípravou do školy.

Graf č.9a (jednotlivě)

Zdroj: Autor práce, 2022 (vlastní zpracování)

Graf č.9b (celkem)

Zdroj: Autor práce, 2022 (vlastní zpracování)

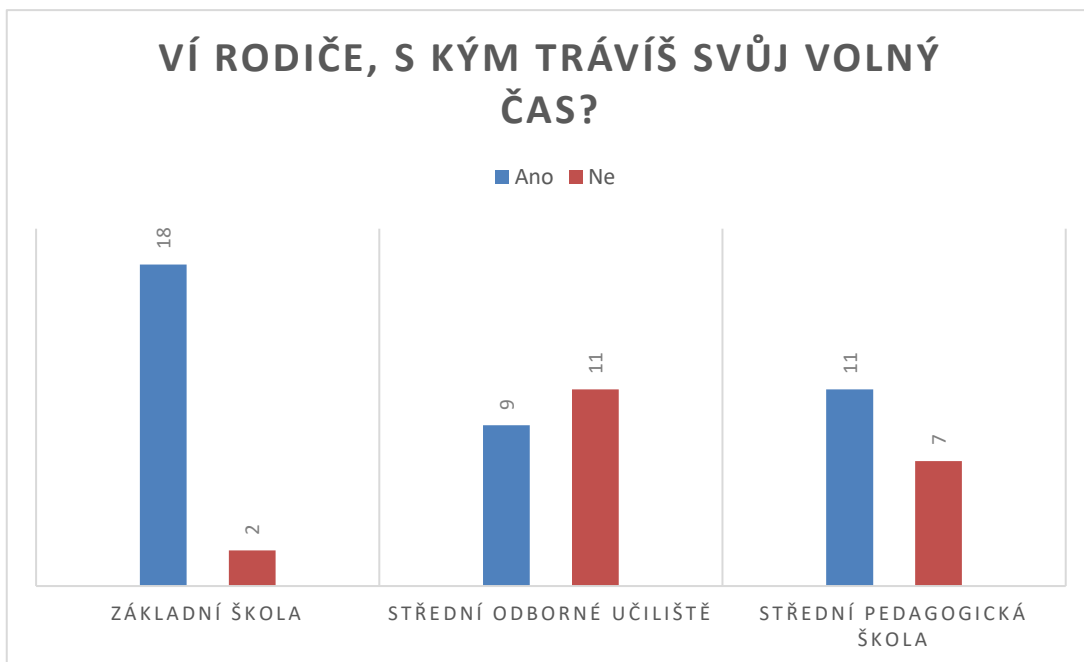
Ví rodiče, s kým trávíš svůj volný čas?

Žáci základní školy 18krát uvedli, že rodiče ví, s kým tráví volný čas, ve 2 případech rodiče nemají ponětí s kým jejich potomek tráví volný čas.

Studenti středního odborného učiliště uvedli v 9 případech, že rodiče ví, s kým tráví svůj volný čas, 11krát rodiče neví.

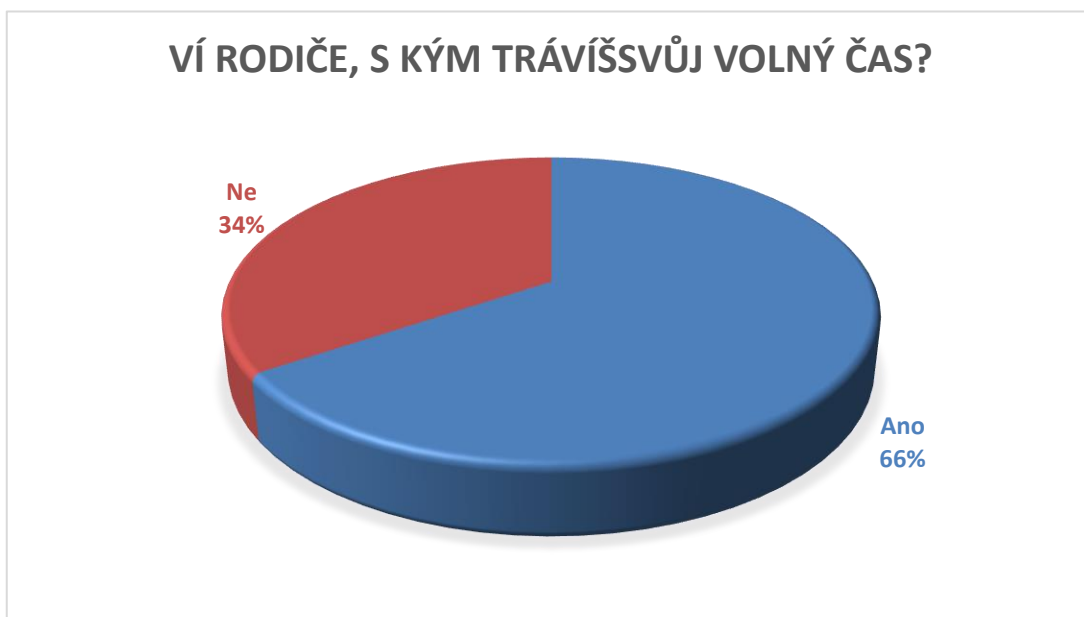
U studentů pedagogické školy 11 rodičů ví s kým tráví svůj volný čas v 7 případech neví.

Graf č. 10a (jednotlivě)

Zdroj: Autor práce, 2022 (vlastní zpracování)

Graf č. 10b (celkem)

Zdroj: Autor práce, 2022 (vlastní zpracování)

Máte ve škole preventivní programy?

V rámci prevence by měla každá škola měla předcházet negativním jevům, preventivní programy jsou tomuto nápomocny. Školy se snaží předcházet záškoláctví, šikaně či jiným nežádoucím činům. Prevenci lze rozdělit do tří částí.

První část primární je zaměřená na předcházení nežádoucích jevů a podporu pozitivního sociálního prostředí.

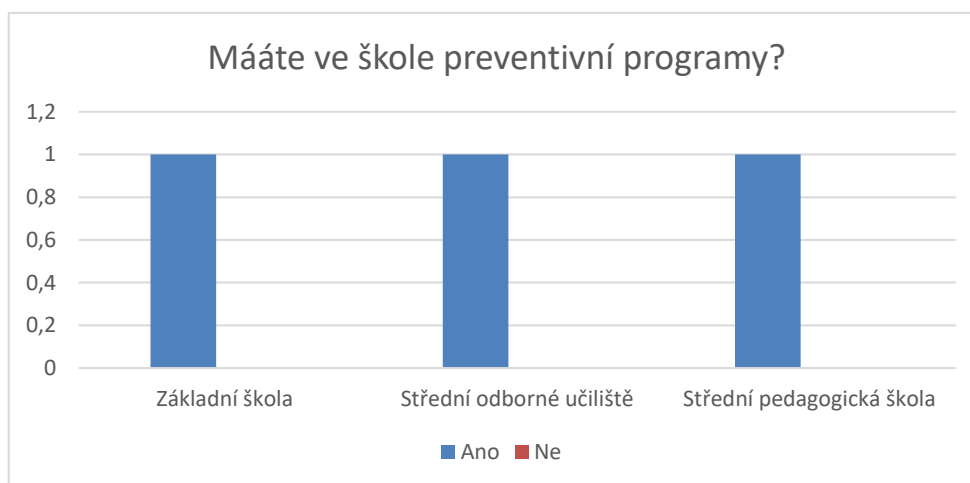
Druhá část sekundární se zajímá o včasné vyhledávání jedinců již vzniklého problému a snaží se zamezit prohlubování problému a vyhledat co nejlepší, nejúčinnější řešení ku pomoci.

Třetí část terciální je zaměřena na jedince, kteří negativním jevům zcela propadli a snaží se znovuprobuzení, posílení žádoucího chování a návrat do běžného života.□

Na začátku školního roku, školní metodik prevence sestavuje preventivní program školy a sestavuje preventivní programy s kterými se žáci seznámí a během školního roku mohou navštěvovat, popřípadě požádat školního metodika prevence o radu či pomoc.

Ve všech třech školách dotazované studenti na otázku, zda mají ve škole preventivní programy odpověděli ANO.

Graf č. 11a (jednotlivě)

Zdroj: Autor práce, 2022 (vlastní zpracování)

Graf č. 11b (celkem)

Zdroj: Autor práce, 2022 (vlastní zpracování)

ZÁVĚR

V bakalářské práci na téma: Delikventní chování dospívajících v regionu Most, se v první teoretické části snažím vymezit klíčové pojmy, ukazatele nežádoucích jevů, prevenci města Mostu a nastínění delikvencí v regionu Most. V teoretické části jsem čerpala především z odborné literatury, policejních statistik a statistik města Mostu.

Ve městě Most, ve kterém žiji se svou rodinou je delikvence a kriminalita mladistvých celkem rozšířený jev. Přes veškerá opatření, které jsme jako rodina podnikli se nám nepodařilo ochránit našeho syna před násilným přepadením při cestě ze školy domů. Proto jsem se rozhodla pro toto téma a zajímala jsem se, zda má město dostatek programů pro pomoc obětem a zda jsou ve Městě zavedeny preventivní programy pro spoluobčany. Také mně zajímalo, kolik mladých lidí se setkalo s nežádoucími jevy i přes to, že se rodiče a školské zařízení snaží o informovanost svých dětí a svěřenců. Za pomoci dotazníkové metody jsem se snažila sesbírat sondu u žáků na základní škole, středního odborného učiliště a na střední pedagogické škole.

Smyslem bylo porovnat, zda u respondentů úplných rodin dochází k nežádoucím jevům, zda dotazovaný studenti, kteří tráví většinu svého volného času s vrstevnickou skupinou překračují hranice zákona, nebo se setkali s nežádoucími jevy a zda rodiče ví s kým jejich potomci tráví svůj volný čas.

Data získaná ve výzkumu ukázala, že většina studentů mají výborný vztah s rodiči, a přestože tráví více času se svými vrstevníky oni sami se nezúčastňují nežádoucích jevů. Zdrucující je zjištění většinové zkušenosti s konzumací alkoholu a kouření. Dospěla jsem k názoru, že zde by byla nutná větší osvěta a větší komunikace mezi dospívajícími jedinci a dospělými o závislostech na těchto návykových látkách.

Přesto je potřeba brát data získaná ve výzkumu jako orientační, nepodařilo se zajistit, zda sociální prostředí všech respondentů je zcela v pořádku, a tak si odpovědět, zda jedinci se špatným sociálním zázemím se dopouštějí více či méně nežádoucích jevů.

Seznam použitých českých zdrojů

BLAŽEK, Petr, FISHER J., ŠKODA J., 2019. *Delikvence*. Praha: Grada. 1 s. ISBN 978-80-271-2103-0.

DUNOVSKÝ, Jiří, 1986. *Dítě a poruchy rodiny*. Praha: Avicentrum. 140 s. ISBN 08-040-86.

DUNOVSKÝ, Jiří, 1999. *Sociální pediatrie*. Grada: Praha. 279 s. ISBN 80-7169-254-9.

FISHER, Slavomil, ŠKODA J, 2014. *Sociální patologie, Závažné sociálně patologické jevy, příčiny, prevence, možnosti řešení*. Praha: Grada. 157-161 s. ISBN 978-80-247-5046-0.

FISHER, Slavomil, ŠKODA, Jiří, SVOBODA, Zdeněk, ZILCHER, Ladislav, 2014. *Speciální pedagogika*. Praha: Triton. 255 s. ISBN 978-80-7387-792-7.

HARTL, Pavel, 1993. *Psychologický slovník*. Praha: Budka. 93 s. ISBN 80-901549-0-5.

JEDLIČKA, Richard, a kolektiv, 2015. *Socializace u dětí a dospívajících: Prevence životních selhání a krizová intervence*. Praha: Grada Publishing, a.s. 66 s. ISBN 8024754479.

MALACH, Josef, 2010. *Teorie metodiky výchovy*. Praha: Univerzita Jana Amose Komenského. 228 s. ISBN 978-80-86723-93-8.

MATOUŠEK, Oldřich, 2003. *Mládež a delikvence*. Praha: Portál. 50-58 s. ISBN 80-7178-771-X.

MATOUŠEK, Oldřich, KROFTOVÁ, Andrea, 2003. *Mládež a delikvence*. Praha: Portál. 31 s. ISBN 80-7178-771-X.

MATOUŠEK, Oldřich, MATOUŠKOVÁ, Andrea, 2011. *Mládež a delikvence*. Praha: Portál. 81 s. ISBN 978-80-7367-825-8.

NÝVLTOVÁ, Václava, 2010. *Psychopatologie pro speciální pedagogy*. Praha: Jana Amose Komenského. 37 s. ISBN 978-80-86723-85-3.

ROZSYPALOVÁ, Marie, ČECHOVÁ, Věra, MELLANOVÁ, Alena, 2003. *Psychologie a pedagogika I*. Praha: Informatorium, spol. s.r.o. 148-149 s. ISBN 80-7333-014-8.

SEKOT, Aleš, 2006. *Sociologie v kostce*. Brno: Paido. 260 s. ISBN 80-7315-126-X.

SLOWÍK, Oldřich, 2016. *Speciální pedagogika*. Praha: Grada. ISBN 978-80-271-0095-8.

SMOLÍK, Josef, 2010. *Subkultury mládeže uvedení do problematiky*. Havlíčkův Brod: Grada Publishing, a. s. 35 s. ISBN 978-80-2907-7.

THOROVÁ, Kateřina, 2015. *Vývojová psychologie*. Praha: Portál. 414 s. ISBN 978-80-262-0714-6.

VÁGNEROVÁ, Marie, 2012. *Vývojová psychologie-dětství a dospívání*. Praha: Karolinum. 367–390 s. ISBN 978-80-246-2153-1.

VACÍNOVÁ, Marie, TRPIŠOVSKÁ, Dobromila, FARKOVÁ, Marie, 2010. *Psychologie*. Praha: Univerzita Jana Amose Komenského. 99 s. ISBN 978-80-74520-28-2.

Seznam použitých internetových zdrojů

Aktuálně, 2020 [online]. Dostupné z: <https://www.aktualně.cz/wiki/domaci/rodina>

HANUŠKOVÁ, 2008. *Psychiatrie* [online]. Dostupné z: [untitled \(psychiatriepropraxi.cz\)](http://untitled(psychiatriepropraxi.cz))

iDNES.cz, 2020 [online]. Dostupné z: iDNES.cz/ZPRAVODAJSTVÍ

KRCH, 2007. *Porucha* [online]. Dostupné z: <https://www.medicinapropraxi.cz/pdfs>

MARTÍNKOVÁ, 2017. *Tajemství osobnosti* [online]. Dostupné z: [Tajemství osobnosti – co říká psychologie? - Psychologie pro každého \(psychologieprokazdeho.cz\)](http://Tajemství osobnosti – co říká psychologie? - Psychologie pro každého (psychologieprokazdeho.cz))

Ministerstvo vnitra České republiky, 2022 [online]. Dostupné z: [Návrh systémového přístupu k péči o dětské a mladistvé delikventy - Rozbor situace v oblasti péče o delikventní mládež - Ministerstvo vnitra České republiky \(mvcr.cz\)](http://Návrh systémového přístupu k péči o dětské a mladistvé delikventy - Rozbor situace v oblasti péče o delikventní mládež - Ministerstvo vnitra České republiky (mvcr.cz))

- NEŠPOR, 2018. *Rodina* [online]. Dostupné z: <https://encyklopedie.soc.cas.cz/w/Rodina>
- NEŠPOR, 2018. *Osobnost* [online]. Dostupné z: [Osobnost \(MSgS\) – Sociologická encyklopedie \(cas.cz\)](https://encyklopedie.soc.cas.cz/w/Osobnost)
- NEŠPOR, 2020. *Norma* [online]. Dostupné z: [Norma – Sociologická encyklopedie \(cas.cz\)](https://encyklopedie.soc.cas.cz/w/Norma)
- NEŠPOR, 2020. *Prostředí* [online]. Dostupné z: <https://encyklopedie.soc.cas.cz/w/prostředí>
- NEŠPOR, 2020. *Subkultura* [online]. Dostupné z: [htt://encyklopedie.soc.cas.cz/w/Subkultura](https://encyklopedie.soc.cas.cz/w/Subkultura)
- NOVÁKOVÁ, 2022. *Nejčastější psychické problémy v dospívání* [online]. Dostupné z: [Nejčastější psychické problémy v dospívání | Šance Dětem \(sancedetem.cz\)](https://sancedetem.cz/nejcastejsi-psychicke-problemy-v-dospivani)
- Sosricany, 2020 [online]. Dostupné z: [zneuzivani-navykovych-latek.pdf \(sosricany.cz\)](https://sosricany.cz/zneužívání-návykových-látek.pdf)
- Studium psychologie, 2020 [online]. Dostupné z: [https://www.studium-psychologie.cz/obecna-psychologie\)](https://www.studium-psychologie.cz/obecna-psychologie)
- TANCEROVÁ, 2020. *Sebepoškozování u dětí* [online]. Dostupné z: [Sebepoškozování u dětí: příznaky a léčba - Zdraví.Euro.cz](https://zdravi.euro.cz/sebeposkozovani-u-deti)
- THEINER, 2007. *Poruchy chování u dětí* [online]. Dostupné z: [untitled \(solen.cz\)](https://solen.cz/poruchy-chovani-u-deti)
- Wikipedia, 2008 [online]. Dostupné z: [Norma - Iuridictum \(pecina.cz\)](https://www.pecina.cz/norma)

SEZNAM GRAFŮ

Seznam grafů

Graf 1: Jaký máte vztah s rodiči?	43
Graf 2: Žijí Vaše rodiče ve společné domácnosti?	44
Graf 3: Své problémy řeším s?	47
Graf 4: Mám vlastní zkušenost s konzumací alkoholu nebo s cigaretami?	48
Graf 5: Mám vlastní zkušenost s drogou?	49, 50
Graf 6: Mám vlastní zkušenost se šikanou?	51
Graf 7: Mám vlastní zkušenost s krádeží?	52,53
Graf 8: Jak reagují rodiče na Váš průšvih?	54
Graf 9: Volný čas trávím?	55, 56
Graf 10: Ví rodiče, s kým trávíš svůj volný čas?	57
Graf 11: Máte ve škole preventivní programy?	58, 59

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha A – Dotazník1	I
------------------------------------	----------

Příloha A - Dotazník

DOTAZNÍK:

Vážení,

Jmenuji se, Miroslava Bělinová vzhledem zpracování bakalářské práce na téma: Delikventní chování dospívajících v regionu Most Vás chci požádat o vyplnění dotazníku. Dotazník je zcela anonymní a dané údaje budou použity pouze ke zpracování tohoto úkolu.

Děkuji Vám za spolupráci a čas, který dotazníku věnujete.

Studentka speciální pedagogiky obor vychovatelství, Univerzita Jana Amose Komenského
Miroslava Bělinová

1. Pohlaví: a) dívka

b) chlapec

2. Věk:

3. Jaký máte vztah s rodiči: a) výborný

b) dobrý

c) špatný

4. Žijí Vaše rodiče ve společné domácnosti: a) ano

b) ne

5. Své problémy řeším s: a) matka

b) otec

c) kamarád/kamarádka

d) pedagog/pedagožka

e) jiné, popřípadě kdo:

6. Mám vlastní zkušenost s konzumací alkoholu nebo s cigaretami: a) ano

b) ne

7. Mám vlastní zkušenost s drogou: a) ano

b) ne

8. Mám vlastní zkušenost se šikanou: osobně (mě šikanovali) / já šikanoval s partou)

a) ano

a) ano

b) ne

b) ne

9. Mám vlastní zkušenost s krádeží: osobně (mě šikanovali) / já šikanoval s partou

a) ano

a) ano

b) ne

b) ne

10. Jak reagují rodiče na Váš průšvih: a) domluva

b) domácí vězení

c) odebrání mobilního telefonu, wifi

d) odebrání kapesného

e) fyzický trest

f) jiné

11. Volný čas trávím: a) PC

b) TV

c) sport

d) kamarád, parta

e) příprava do školy

12. Ví rodiče, s kým trávíš volný čas: a) ano

b) ne

13. Máte ve škole preventivní program: a) ano

b) ne

BIBLIOGRAFICKÉ ÚDAJE

Jméno autora: Miroslava Bělinová

Obor: Speciální pedagogika – vychovatelství

Forma studia: Kombinované

Název práce: Delikventní chování dospívajících v regionu Most

Rok: 2022

Počet stran textu bez příloh: 60

Celkový počet stran příloh: 65

Počet titulů českých použitých zdrojů: 19

Počet titulů zahraničních použitých zdrojů: 0

Počet internetových zdrojů: 17

Vedoucí práce: PhDr. Marie Vacínová, CSc.